दैनिक
राज्य लोकतंत्र
नवी दिशा... नवे विचार...

आरएनआय : MAHMAR/2021/85884 | मंगळवार, दि. १३ ऑक्टोबर २०२६ | वर्ष - २ | अंक - २० | पाने - ४ | पुणे/पिंपरी-चिंचवड

आजचे पंचांग

वार: मंगळवार विक्रम संवत: २०८३
मास (अमावस्यांत/पूर्णिमांत): आश्विन
पक्ष: शुक्ल पक्ष तिथी: तृतीया तिथी (रात्री ११:२७ वाजेपर्यंत, त्यानंतर चतुर्थी तिथी) नक्षत्र: विशाखा नक्षत्र (१४ ऑक्टोबर रोजी पहाटे ०१:४२ वाजेपर्यंत, त्यानंतर अनुराधा नक्षत्र) योग: प्रीति योग (रात्री ०८:२३ वाजेपर्यंत, त्यानंतर आयुष्मान योग) करण: तैतिल करण (सकाळी १०:४६ वाजेपर्यंत, त्यानंतर गरज करण) चंद्र राशी: तूळ राशी (रात्री ०७:१२ वाजेपर्यंत, त्यानंतर वृश्चिक राशी)

पुणेकरांवर पाणी कपातीचे संकट !

पुणे : पुणे शहराला पाणीपुरवठा करणाऱ्या धरणांमधील पाणीसाठ्याची स्थिती आणि वाढत असलेली पाण्याची मागणी यामुळे अखेर पुणेकरांवर पाणी कपातीचे संकट ओढावले आहे. राज्य सरकारच्या आदेशानंतर पुणे महापालिका प्रशासनाने शहरातील पाणीपुरवठ्यावर निर्बंध घालण्याचा निर्णय घेतला आहे. आठवड्याच्या प्रत्येक गुरुवारी पुणे शहराचा पाणीपुरवठा बंद ठेवला जाणार आहे. येत्या गुरुवार १५ ऑक्टोबरपासून याची अंमलबजावी केली जाणार आहे.

गणनेतील सत्यता की भविष्याची दिशा? २०२७ च्या जात जनगणनेतील 'स्वयं-घोषणे'वर सर्वोच्च न्यायालयाचा बडगा

सरकारकडे मागितले उत्तर

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र**
नवी दिल्ली । वृत्तसंस्था

भारतात आगामी २०२७ च्या जनगणनेत (Census 2027) समाविष्ट केल्या जाणाऱ्या जातनिहाय माहितीच्या स्वयं-घोषणेबाबत (Self-¦eclaA°ation) व्यक्त करण्यात आलेल्या गंभीर चिंतांची सर्वोच्च न्यायालयाने दखल घेतली आहे. जनगणनेदरम्यान नोंदवल्या जाणाऱ्या जातीच्या माहितीची कोणतीही कायदेशीर किंवा अधिकृत पडताळणी होणार नसेल, तर त्या डेटावर आधारित कल्याणकारी योजना आणि धोरणांचे भवितव्य धोक्यात येऊ शकते, असा इशारा देत न्यायालयाने केंद्र सरकारकडून स्पष्टीकरण मागितले आहे.

न्यायालयाचे आदेश आणि खंडपीठाची भूमिका

भारताचे सरन्यायाधीश (CJI) सूर्य कांत, न्यायमूर्ती जोयमल्या बागची आणि न्यायमूर्ती व्ही. मोहना यांच्या त्रिस्तरीय खंडपीठासमोर या प्रकरणाची सुनावणी पार पडली. खंडपीठाने सॉलिसिटर जनरल तुषार मेहता यांना या संदर्भातील 'स्टँडिंग ऑपरेटिंग प्रोसिजर' (SOP) म्हणजेच जनगणनेची प्रत्यक्ष कार्यपद्धती न्यायालयासमोर मांडण्याचे निर्देश दिले आहेत.

याचिकाकर्त्यांचा युक्तिवाद: 'पडताळणीविना डेटा म्हणजे सामाजिक धोका'

ही जनहित याचिका (PIL) आकाश गोयल यांनी दाखल केली असून, त्यांच्या वतीने ज्येष्ठ वकील मुक्ता गुप्ता यांनी न्यायालयात बाजू मांडली. युक्तिवादातील मुख्य मुद्दे खालीलप्रमाणे:

पडताळणीचा अभाव: केवळ एका फॉर्म किंवा प्रश्नावलीच्या आधारे कोणतीही खातरजमा किंवा सरकारी प्रमाणपत्राची पडताळणी न करता लोकांची जात नोंदवली जात आहे.

गलत माहितीचा धोका: कोणत्याही पडताळणी यंत्रणेशिवाय स्वयं-घोषणेवर विसंबून राहिल्याने खोट्या किंवा चुकीच्या माहितीची नोंद होण्याची मोठी शक्यता आहे.

डेटाची विश्वसनीयता: जनगणनेच्या माहितीवर देशातील बहुतांश सामाजिक कल्याणकारी योजना, बजेटचे वाटप आणि धोरणात्मक निर्णय अवलंबून असतात. त्यामुळे एका लहानशा चुकीचा संपूर्ण राष्ट्रीय डेटावर अत्यंत विपरीत परिणाम होऊ शकतो.

याचिकेतील प्रमुख मागण्या

१. पारदर्शक यंत्रणा: जोपर्यंत सरकारी जात प्रमाणपत्रांची सत्यता तपासण्यासाठी एक पारदर्शक आणि पडताळणीयोग्य (verfiable) यंत्रणा लागू केली जात नाही, तोपर्यंत ही प्रक्रिया थांबवावी.

२. डेटा वापरास मर्यादा: पडताळणी न केलेल्या या जनगणनेच्या डेटाचा वापर भविष्यात आरक्षणाचे धोरण ठरवण्यासाठी किंवा कल्याणकारी योजनांच्या वाटपासाठी केला जाऊ नये.

नैतिक आणि सामाजिक दृष्टिकोन:

प्रत्येक भारतीयाची चिंता

जात जनगणना ही केवळ आकडेवारी नसून ती देशातील प्रत्येक नागरिकाच्या सामाजिक आणि आर्थिक हक्कांशी जोडलेली बाब आहे. चुकीच्या आकडेवारीमुळे खऱ्या गरजूंना त्यांच्या हक्कांच्या लाभापासून वंचित राहावे लागू शकते, तर दुसरीकडे अयोग्य घटक त्याचा लाभ घेऊ शकतात. त्यामुळे ही प्रक्रिया अत्यंत पारदर्शक, अचूक आणि नैतिकदृष्ट्या सक्षम असणे हे संपूर्ण राष्ट्राच्या हिताचे आहे.

तुम्हाला २०२७ च्या जात जनगणनेतील स्वयं-घोषणेबाबत पडताळणी यंत्रणा लागू करणे कितपत व्यावहारिक आणि गरजेचे वाटते?

सारांश वृत्त

किवींच्या जर्सीवर फुलणार कमळ; भारत-न्यूझीलंडच्या १०० वर्षांच्या मैत्रीचा अनोखा उत्सव!

■ नवी दिल्ली : वृत्तसेवा

घरच्या मैदानातील वेस्ट इंडिज विरुद्धच्या मालिकेनंतर भारतीय संघ या महिन्याच्या अखेरीस न्यूझीलंड दौऱ्यासाठी रवाना होईल. या दौऱ्यात दोन्ही देशांत ५ टी २० सामन्यांसह आणि ५ वनडे आणि वर्ल्ड टेस्ट चॅम्पियनशिपच्या दृष्टीने महत्त्वपूर्ण असलेल्या २ सामन्यांची कसोटी मालिका खेळवण्यात येणार आहे. भारत आणि न्यूझीलंड यांच्यातील क्रिकेट संबंधांना १०० वर्षे पूर्ण झाल्याच्या निमित्ताने न्यूझीलंड क्रिकेटने खास वनडे जर्सी लॉन्च केली आहे.

भारतीय आणि माओरी संस्कृतींचे दर्शन घडवणारी ही मर्यादित आवृत्तीतील जर्सी ४ नोव्हेंबरपासून सुरू होणाऱ्या पाच सामन्यांच्या वनडे मालिकेत 'ब्लॅक कॅप्स'चे खेळाडू परिधान करणार आहेत. 'कोटाहितांगा' (Kotahitanga) असे या खास जर्सीचे नाव आहे. या जर्सीवर कमळाचे फूल, मंडला कला आणि पारंपरिक माओरी कलाकृतींचा समावेश करण्यात आला आहे.

दोन्ही देशांच्या संस्कृतींमधील वैशिष्ट्ये एकत्र आणणारी ही जर्सी तयार करण्यात आली आहे. न्यूझीलंड क्रिकेटने दिलेल्या माहितीनुसार, भारत आणि न्यूझीलंड यांच्यातील प्रदीर्घ काळापासून असलेल्या क्रीडा संबंधांचा सन्मान करण्यासाठी या जर्सीची रचना करण्यात आली आहे. बेन थॉमसन, शिव नरंदास आणि जय पांचा या तीन कलाकारांनी मिळून जर्सीची रचना केली आहे.

मतदार यादीवरून दिल्ली दणाणली! 'इंडिया' आघाडीचा सर्वोच्च न्यायालयावर मोर्चा

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र**
दिल्ली : वृत्तसंस्था

मतदार यादीतील कथित घोळ आणि विशेष सखोल पुनरीक्षण अर्थात एसआयआर प्रक्रियेवरून देशातील राजकीय वातावरण तापले आहे. लोकसभेतील विरोधी पक्षनेते राहुल गांधी यांच्या नेतृत्वाखाली सोमवारी, १२ ऑक्टोबर रोजी 'इंडिया' आघाडीने कनॉट प्लेस ते सर्वोच्च न्यायालयाच्या दिशेने मोर्चा काढला. मुख्य निवडणूक आयुक्त ज्ञानेश कुमार यांच्या विरोधात घोषणाबाजी करत विरोधकांनी निवडणूक आयोगाच्या कामकाजावर गंभीर प्रश्न उपस्थित केले.

या मोर्चात राहुल गांधी, प्रियांका गांधी, काँग्रेस अध्यक्ष मल्लिकार्जुन खर्गे, समाजवादी पक्षाचे प्रमुख अखिलेश यादव, राष्ट्रीय जनता दलाचे नेते तेजस्वी यादव आणि तेलंगणाचे मुख्यमंत्री रेवंत रेड्डी यांच्यासह विविध पक्षांचे नेते सहभागी झाले.

एसआयआर प्रक्रियेतील कथित अनियमितता, मतदारांची नावे वगळण्याचे आरोप आणि मुख्य निवडणूक आयुक्तांच्या भूमिकेवरून विरोधकांनी सरकारला लक्ष्य केले.

राहुल गांधी, खर्गे, सौगत रॉय, अखिलेश यादव आणि तेजस्वी यादव यांच्या नावाने या प्रकरणात सर्वोच्च न्यायालयात रिट याचिका दाखल करण्यात आली. सर्वोच्च न्यायालय बार असोसिएशनच्या याचिकांसह संबंधित प्रकरणांवर मंगळवारी, १३ ऑक्टोबर रोजी सुनावणी होणार आहे.

विरोधकांनी सरन्यायाधीश सूर्यकांत यांची भेट मागितली होती. मात्र, संबंधित प्रकरणे न्यायप्रविष्ट असल्याने त्यांनी शिष्टमंडळाला भेटण्यास नकार दिला. प्रत्येक नागरिकाला न्यायालयात दाद मागण्याचा अधिकार असल्याचे त्यांनी स्पष्ट केले.

लोकशाहीत मतदार यादीची विश्वासार्हता हा मूलभूत प्रश्न आहे. आरोपांची सत्यता तपासणे आणि पात्र मतदारांचे अधिकार सुरक्षित ठेवणे ही निवडणूक आयोगाची जबाबदारी आहे. आता न्यायालय या वादात काय भूमिका घेते, याकडे देशाचे लक्ष लागले आहे.

---

२०० अधिकारी संपर्कात' राहुल गांधींचा दावा; मोदी सरकारच्या यंत्रणांमध्ये अस्वस्थता?

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र**

नवी दिल्ली : केंद्रातील मोदी सरकारच्या विविध विभागांतील सुमारे २०० अधिकारी विरोधकांच्या संपर्कात असल्याचा दावा लोकसभेतील विरोधी पक्षनेते राहुल गांधी यांनी केला आहे. सोमवारी, १२ ऑक्टोबर रोजी काँग्रेसच्या 'इंदिरा भवन' मुख्यालयात झालेल्या पत्रकार परिषदेत त्यांनी अंमलबजावणी संचालनालय, केंद्रीय अन्वेषण विभाग आणि परराष्ट्र मंत्रालयातील अधिकाऱ्यांचा उल्लेख केला. या दाव्यामुळे राजकीय वर्तुळात चर्चेला उधाण आले आहे.

राहुल गांधी यांनी मुख्य निवडणूक आयुक्त ज्ञानेश कुमार आणि नरेंद्र मोदी सरकारवरही निशाणा साधला. निवडणूक प्रक्रियेतील पारदर्शकता, मतदार यादीतील कथित अनियमितता आणि घटनात्मक संस्थांच्या कामकाजावरून त्यांनी सरकारला लक्ष्य केले. विरोधकांच्या संपर्कात असलेल्या अधिकाऱ्यांची संख्या सुमारे २०० असल्याचे त्यांनी सांगितले; मात्र या दाव्याला पुष्टी देणारी नावे किंवा स्वतंत्र पुरावे सार्वजनिकरीत्या सादर झाल्याची माहिती उपलब्ध नाही.

त्यामुळे या विधानाकडे केवळ राजकीय आरोप म्हणून नव्हे, तर त्यामागील पुरावे तपासण्याच्या दृष्टीने पाहणे आवश्यक आहे. सरकारी यंत्रणातील अधिकारी विरोधकांच्या संपर्कात असल्याचा दावा नेमका कोणत्या संदर्भात करण्यात आला, त्यांच्याकडून कोणती माहिती मिळाली आणि त्या माहितीचे स्वरूप काय आहे, हे स्पष्ट होणे गरजेचे आहे.

लोकशाहीत सरकारच्या कामकाजावर प्रश्न उपस्थित करणे विरोधकांचे कर्तव्य आहे; परंतु गंभीर आरोपांना पुराव्यांची जोडही आवश्यक आहे. राहुल गांधी यांच्या दाव्यामुळे सरकारच्या यंत्रणांबाबत प्रश्न उपस्थित झाले असले, तरी त्याची स्वतंत्र पडताळणी होणे महत्त्वाचे ठरणार आहे. आता केंद्र सरकार आणि संबंधित विभाग या दाव्यावर काय प्रतिक्रिया देतात, हे पाहावे लागेल.

महागाईचा पुन्हा भडका! किरकोळ महागाई ५.५४ टक्क्यांवर; कांदा वर्षभरात १०८ टक्क्यांनी महाग

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र**
नवी दिल्ली । वृत्तसंस्था

महागाई नियंत्रणात असल्याचे दावे केले जात असताना सर्वसामान्यांच्या स्वयंपाकघरावरील आर्थिक ताण पुन्हा वाढला आहे. सप्टेंबर २०२६ मध्ये भारतातील किरकोळ महागाईचा दर ५.५४ टक्क्यांवर पोहोचला. ऑगस्टमध्ये हा दर ४.८३ टक्के होता. केंद्रीय सांख्यिकी व कार्यक्रम अंमलबजावणी मंत्रालयाने सोमवारी जाहीर केलेल्या तात्पुरत्या आकडेवारीतून ही वाढ समोर आली.

या महागाईचा सर्वाधिक फटका अन्नपदार्थांच्या किमतींमधून बसत आहे. अन्नधान्य महागाईचा दर ऑगस्टमधील ५.९७ टक्क्यांवरून सप्टेंबरमध्ये ७.७४ टक्क्यांवर गेला. रोजच्या जेवणातील कांदा, आले आणि लसूण यांसारख्या वस्तूंच्या किमतींनी ग्राहकांचे बजेट बिघडवले आहे.

कांद्याच्या वार्षिक महागाईचा दर तब्बल १०८.०९ टक्क्यांवर पोहोचला. ऑगस्टमध्ये तो ४८.७८ टक्के होता. आल्याच्या किमतींमध्ये ६२.८५ टक्के, तर लसणाच्या किमतींमध्ये ५४.६२ टक्के वार्षिक वाढ नोंदवण्यात आली. दुसरीकडे, बटाटे ११.५० टक्के आणि टोमॅटो ८.६२ टक्के स्वस्त होते.

विशेष चिंतेची बाब म्हणजे ग्रामीण भागातील महागाई ६.०८ टक्क्यांवर पोहोचली असून शहरी भागात ती ४.८८ टक्के आहे. दुष्काळाच्या झळा, शेतीतील अनिश्चितता आणि अन्नपदार्थांच्या वाढत्या किमती यामुळे ग्रामीण कुटुंबांवर दुहेरी आर्थिक दबाव येऊ शकतो.

रिझर्व्ह बँकेने मागील आठवड्यात रेपो दरात ०.२५ टक्क्यांची वाढ करून तो ५.५० टक्क्यांवर नेल्याचे वृत्तात नमूद आहे. मात्र, व्याजदर वाढवूनही भाजीपाल्याच्या किमती तातडीने कमी होत नाहीत. महागाईची झळ सहन करणाऱ्या नागरिकांना दिलासा देण्यासाठी पुरवठा, साठेबाजी आणि किंमत नियंत्रणाबाबत सरकार कोणती पावले उचलते, हा खरा प्रश्न आहे.

जंतर मंतर आंदोलनस्थळाच्या दर्जातून हटवले; 'आता संपूर्ण देशच जंतर मंतर बनेल!' अभिजीत दीपके यांचा इशारा

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र**
नवी दिल्ली । वृत्तसंस्था

राजधानी दिल्लीतील जंतर मंतरच्या आंदोलनस्थळाच्या दर्जाबाबत घेतलेल्या निर्णयावरून नवा राजकीय वाद पेटला आहे. 'कॉकरोच जनता पार्टी'चे नेते अभिजीत दीपके यांनी सोमवारी या निर्णयावर तीव्र टीका करत सरकारवर आंदोलनाचा आवाज दडपण्याचा आरोप केला. आता संपूर्ण देशच जंतर मंतर बनेल, असा इशारा त्यांनी दिला.

दीपके यांनी 'एक्स'वरील पोस्टमध्ये जंतर मंतरला निश्चित आंदोलनस्थळाच्या अधिसूचित यादीतून वगळल्याचा दावा केला. त्यांच्या मते, सरकारला आंदोलनासाठी जागेचा प्रश्न नसून नागरिकांनी विरोध व्यक्त करण्याची कल्पनाच मान्य नाही. हा निर्णय लोकशाही स्वातंत्र्यासाठी धोकादायक असल्याचे त्यांनी म्हटले. सीजेपीचे नेते सौरव दास यांनीही या निर्णयावर प्रश्न उपस्थित केले. जंतर मंतर हे जनतेचे आंदोलनस्थळ असल्याचे सांगत, निर्णय घेण्यापूर्वी गृह मंत्रालयाने नागरिक, संघटना किंवा संबंधित घटकांशी चर्चा केली होती का, अशी विचारणा त्यांनी केली. आशुतोष रांका यांनीही सरकारच्या निर्णयावर उपरोधिक टीका केली.

सर्वोच्च न्यायालयाच्या चपराकानंतर केंद्र सरकारचा मोठा दिलासा: कर्करोगाच्या औषधांवरील व्यापारी नफ्यावर 30% मर्यादा; रुग्णांची वर्षाला २,५०० कोटींची बचत होणार

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र**
नवी दिल्ली । वृत्तसंस्था

देशातील सर्वसामान्य नागरिकांना कर्करोगासारख्या (कॅन्सर) गंभीर आजाराच्या उपचारादरम्यान होणाऱ्या प्रचंड आर्थिक शोषणापासून मुक्त करण्यासाठी केंद्र सरकारने अखेर एक मोठा आणि ऐतिहासिक निर्णय घेतला आहे. कर्करोगाच्या औषधांवरील ट्रेड मार्जिन (व्यापारी नफा) आता ३० टक्क्यांवर मर्यादित (कॅप) करण्याचा निर्णय केंद्र सरकारने घेतला आहे. केंद्र सरकारच्या वतीने सॉलिसिटर जनरल तुषार मेहता यांनी १२ ऑक्टोबर २०२६ रोजी सर्वोच्च न्यायालयात ही महत्त्वपूर्ण माहिती दिली.

सर्वोच्च न्यायालयाने औषधांच्या मूळ किमती आणि कमाल किरकोळ किंमत) यांमधील तब्बल १० पटींच्या फरकावर तीव्र नाराजी व्यक्त केल्यानंतर केंद्र सरकारला सर्वसामान्य रुग्णांच्या त्रासाची दखल घेणे भाग पडले आहे.

निर्णयाचे प्रमुख फायदे आणि सामाजिक परिणाम

एमआरपीमध्ये मोठी घट: ट्रेड मार्जिन ३० टक्क्यांवर मर्यादित केल्यामुळे कर्करोगाच्या विविध औषधांच्या किरकोळ विक्री किमतींमध्ये २०% ते ७०% पर्यंत प्रचंड घट होण्याची शक्यता आहे.

वार्षिक २,५०० कोटी रुपयांची बचत: कर्करोगाच्या महागड्या उपचारांमुळे आर्थिकदृष्ट्या खचणाऱ्या लाखो रुग्णांची आणि त्यांच्या कुटुंबांची यामुळे वर्षाला सुमारे २,५०० कोटी रुपयांची थेट बचत होणार आहे.

तज्ज्ञ समितीची स्थापना: कोणती औषधे या ३०% कॅपच्या कक्षेत आणायची, याची यादी निश्चित करण्यासाठी 'डायरेक्टर जनरल ऑफ हेल्थ सर्व्हिसेस' यांच्या नेतृत्वाखाली एका तज्ज्ञ समितीची स्थापना करण्यात आली आहे. ही समिती पुढील १० ते १५ दिवसांत आपला सविस्तर अहवाल सादर करेल.

सर्वोच्च न्यायालयाचे कडक ताशेरे आणि परखड निरीक्षणे

सर्वोच्च न्यायालयाचे न्यायमूर्ती विक्रम नाथ आणि न्यायमूर्ती संदीप मेहता यांच्या खंडपीठासमोर या प्रकरणाची सुनावणी पार पडली. सुनावणीदरम्यान न्यायालयाने केवळ कर्करोगाच्याच औषधांवर ही मर्यादा का, असा अत्यंत महत्त्वाचा आणि थेट प्रश्न सरकारला विचारला.

न्यायमूर्ती मेहता यांनी वैद्यकीय क्षेत्रातील नफेखोरीची काही धक्कादायक उदाहरणे न्यायालयासमोर मांडली:

१. हृदयविकाराचे स्टेंट देशात तयार होणाऱ्या स्टेंटची मूळ किंमत केवळ ५,००० असताना रुग्णांना ते २५,००० रुपयांना विकले जाते.

२. सलाईन लाईन: केवळ ११ ची मूळ किंमत असलेली सलाईन लाईन रुग्णालयांमध्ये चक्क २७० रुपयांना विकली जाते.

सर्व प्रकारच्या औषधांवर सरसकट मर्यादा आणण्यास केंद्राचा नकार

सर्वोच्च न्यायालयाने विचारलेल्या प्रश्नावर केंद्र सरकारने प्रतिज्ञापत्राद्वारे आपली भूमिका स्पष्ट केली. सर्व प्रकारच्या औषधांवर सरसकट मार्जिन कॅप लावणे व्यवहार्य नसल्याचे सरकारने म्हटले आहे. अतिउत्साही सरकारी हस्तक्षेपामुळे किंवा जास्त नियंत्रणांमुळे औषधांच्या बाजारातील उपलब्धतेवर आणि पुरवठा साखळीवर विपरित परिणाम होऊ शकतो, असा युक्तिवाद सरकारने केला आहे.

भविष्यकालीन दिशा आणि पुढील सुनावणी

वैद्यकीय उपचारांचा वाढता खर्च हा प्रत्येक सामान्य भारतीय कुटुंबासाठी चिंतेचा विषय बनला आहे. सर्वोच्च न्यायालयाच्या हस्तक्षेपामुळे कर्करोगाच्या औषधांबाबत झालेला हा निर्णय आरोग्य क्षेत्रातील नैतिक सुधारणांच्या दृष्टीने एक सकारात्मक पाऊल मानला जात आहे. या प्रकरणाची पुढील सुनावणी आता २७ ऑक्टोबर २०२६ रोजी होणार असून, न्यायालय इतर अत्यावश्यक औषध-उपकरणांबाबत काय भूमिका घेते याकडे संपूर्ण देशाचे लक्ष लागले आहे. कर्करोगाच्या औषधांप्रमाणेच जीवनरक्षक मानल्या जाणाऱ्या इतर सर्वच अत्यावश्यक औषध-उपकरणांवर नफ्याची अशीच मर्यादा घालणे गरजेचे वाटते का?

संपादकीय

वातावरणातील बदल घातक ठरणार

एल-निनोच्या प्रभावामुळे राज्य शासनाने दुष्काळ जाहीर केला आहे. पण शेतकरी हा हवालदील झालेला आहे त्याला नैराश्याच्या गर्तेतून काढण्यासाठी २०१६-१७ मध्ये राबवलेला प्रेरणा प्रकल्प राबविणे गरजेचे आहे. क्लायमेट चेंजमुळे वातावरणातील अनेक स्थित्यंतराबरोबर एल-निनोचे संकट जगावर घोंघावत आहे. हा बदल शोधून काढणारे कोळी आहेत. त्यांना कळलेला हा पाण्याच्या तापमानात होणारा बदल, वाढलेले पाण्याचे तापमान त्यांच्या मासेमारीला अडचणीचे ठरायचे. एल-निनो म्हणजे **Christ child** छोटे बाळ. पेरू या देशाच्या समुद्रात दर डिसेंबर महिन्यात पाण्याच्या तापमान बदल व्हायचा. हा बदल हवामान शास्त्र व समुद्र शास्त्राप्रमाणे वातावरणातील बदलामुळे विषुववृत्तीय भागातील प्रशांत महासागरातील समुद्राच्या पाण्याच्या तापमानात वाढ झालेली. ही ऐन डिसेंबर महिन्यात होते, दक्षिण अमेरिकेवरही या विषुववृत्तीय भागाच्या विपरीत तापमान वाढीचा परिणाम दिसतो, याचा परिणाम चिलीमधील शेती मासेमारीवरही दिसून येतो. याचा दूरगामी परिणाम दक्षिण आशिया भागातील देशांवर दिसून येतो. हे सतत कमी जास्त होणारे तापमान ओशनिक निनो इंडेक्सद्वारे मोजले जाते. **ONI** यामुळे लंबकाप्रमाणे सतत ऑसिलेशन करत राहणारे तापमान ही हवामान शास्त्रासाठी डोकेदुखी असते.

सध्याचा एल-निनोचा प्रभाव हा मोठ्या प्रमाणात वातावरणातील बदल घडवून आणत आहे. याची सुरुवात जून २०२६ पासूनच झाली आहे. हा क्लायमेट चेंजचा प्रभाव हा जागतिक स्तरावर मोठी हानी होणार आहे. **University of Chicago** व क्लायमेट इम्पॅक्ट लॅब **(Climate Impact Lab)** च्या रिपोर्टनुसार जगात ४ लाख ५१ हजार लोक मृत्युमुखी पडू शकतात.

यापैकी ६०००हून अधिक लोक नेपाळ दुर्घटनेत बेपत्ता आहेत. कदाचित सर्वच मृत्युमुखी पडले असतील, असे सध्यातरी शव मिळालेले नसल्याने म्हणणे योग्य होणार नाही. मात्र शोध सुरू आहे असेच म्हणता येईल. यापैकी नायजेरिया सुदान याचबरोबर निगर, चाड, या साऊथ ईस्ट आशियातील देशात जास्त बळी जातील, असे म्हटले आहे. फिलिपाइन्सच्या व्हिएतनाम कंबोडिया थायलंड येथे ही ॲव्हरेज डेथ टोलपेक्षा जास्तीचे बळी जाणार, असे म्हणणे आहे. तसेच इंडोनेशियात अंदाजे १९३० अधिकचे मृत्यू होणार आहेत. भारतातही १५००हून अधिकचे मृत्यू होतील, असे क्लायमेट इम्पॅक्ट लॅब यांच्या अहवालात नमूद केले आहे. विशेषत: पृथ्वीवर साऊथ ग्लोब हा या एल- निनोच्या प्रभावाचा बळी ठरेल. १३० हून अधिक देशात मृत्यू वाढतील पाण्याचे, अन्नाचे दुर्भिक्ष्य, वादळे याला या भागाला सामोरे जावे लागेल. यात जास्तीत जास्त बळी तापमानात होणाऱ्या वाढीमुळे आहेत, समुद्र तापमान वाढीबरोबरच **Global Land temperature 1.2 degrrees Celsius** ने वाढलेले असेल ही सर्व तापमान वाढ जून २०२६ पासून सुरू आहे. ती फेब्रुवारी-मार्च २०२७ पर्यंत राहील, असे म्हटले आहे. जागतिक स्तरावर याची नोंद घेतली गेली आहे महाराष्ट्रात मराठवाडा, विदर्भातील जनता दुष्काळी परिस्थितीत होरपळत आहे. देशातील परिस्थिती ही तशीच आहे. गेल्या २० वर्षांत जगात इतकी तापमानवाढ कधीच झाली नव्हती. या जून ते फेब्रुवारी या कालावधीतील ४४% दिवस हे सर्वाधिक उष्ण असतील. त्यामुळे हिट स्ट्रोकमुळे जास्त लोक मृत्युमुखी पडतील तसेच उष्णता वाढल्याने पाण्याची पातळी कमी होईल. वॉटर टेबल खाली जाईल. नदी, नाले, तलाव इतर पाण्याचे नैसर्गिक स्रोत आटून जातील, त्यामुळे वॉटर टेबल खाली जाईल. पावसाळा संपत आला तरी महाराष्ट्रात फक्त किनारपट्टीच्या भागात थोडाफार पाऊस झाला. पण भातशेती ही धोक्यात आहे.

कदाचित रिसर्चरच्या म्हणण्यानुसार, जलजन्य आजार वाढतील.

दूषित पाणी व क्षारयुक्त पाणी प्यायल्याने डायरिया, कॉलरा, अमिबायासिस, कोलन कॅन्सरसारखे आजार मृत्यूच्या आकडेवारीत भर घालू शकतात. किडनी विकार क्षारयुक्त पाणी प्यायल्याने बळावतील. असे म्हणण्याला शास्त्रीय आधारही आहे, दुसरी महत्त्वाची गोष्ट म्हणजे जमिनीची क्षमता कमी होणे. पाऊस न पडल्याने त्या जमिनीचा आम्लयुक्तपणा दिवसेंदिवस वाढत आहे. जमिनीचा कियापूर्वी पीक वाढवण्यासाठी वापरलेली सिथेंटिक नायट्रोजनयुक्त खते ही जमिनीतील दर्जेदार यील्ड देण्यासाठी अकार्यक्षम झाली आहेत. पिकाचा दर्जा ढासळेल अशी ही सूचना कृषी तज्ज्ञांना क्लायमेट चेंज रिसर्चरनी दिली आहे. यातून पुन्हा एकदा सिद्ध होईल की पिकलेल्या किंवा पिकवलेल्या धान्यात प्रोटीन, कार्बोहायड्रेट, मिनरल्स नाहीत. त्यामुळे वाढ खुंटेल, लहान मुलांना इन्फेक्शन होतील, कुपोषणही वाढेल, कॅन्सरसारखे आजार वाढतील.

शासनाने जागतिक आरोग्य संघटनेच्या मार्गदर्शनाखाली या परिस्थितीशी मुकाबला करण्यासाठी वेळ न दवडता आराखडा बनवावा. हिट स्ट्रोक क्लिनिक्स ग्रामीण भागात शहरी भागात तयार करावी लागतील. या सर्वांची पार्श्वभूमी क्लायमेट चेंजमुळे होणारा एल-निनोचा उत्पात आहे.

याबरोबरच आणखी उत्पात होत आहे ते म्हणजे ओझोनच्या आवरणचे होणारे डिप्लेशन व पोलर व्होर्टेक्स (ध्रुवीय भोवरा) याचा जवळचा संबंध आहे. या ओझोनच्या आवरणाला असलेले छिद्र मोठे झाल्याने हा ध्रुवीय भोवरा तयार होण्यासाठी हिवाळ्यात पोलवर अति थंडी विशेषत: अंटार्क्टिका म्हणजेच साऊथ पोलवर असलेली तीव्र थंडी आणि थंड वारे त्यातून तिथे सूर्यप्रकाश नसल्याने थंडीची तीव्रता वाढते. हे वारे नॉर्थ पोल व साऊथ पोल चक्राकार वेगाने फिरतात. ते १० ते ३० मैल प्रतितास या वेगाने फिरतात. यामध्ये रासायनिक प्रक्रिया होऊन ओझोन आवरण कमकुवत होऊन छिद्र पडते. यामुळे वातावरणात अनेक बदल होतात. सध्या जे बर्फ वितळणे हे तापमान वाढल्यामुळे झपाट्याने होत आहे व सध्या बर्फ पडण्याचे प्रमाण (खउएत्रअडडड) जे कमी झाले आहे त्याला पोलर व्होर्टेक्स ओझोन आवरणाला पोहोचलेली हानी जबाबदार आहे. बर्फबारीऐवजी पाऊस पडलेला दिसतो. १९३९ ते २०२४ या कालावधीत ४८ राज्यात िपु षरश्रश्र कमी झालेला दिसतो. ओझोन आवरण जे शरीराला घातक आहे ते या कमजोर क्षीण झालेल्या आवरणातून पृथ्वीवर येऊन माणसाला त्वचाविकार, डोळ्यांचे आजार, कॅटरॅट अंधत्व, यूव्ही रेंजमुळे कॅन्सरसारखा आजार देतात. झाडाच्या वाढीवरही परिणाम करतात. त्यामुळे नजीकच्या काळात मोठे होणारे छिद्र हे जगातील आजारपण व मृत्यू वाढवतील, याचबरोबर टीबीसारख्या संसर्गजन्य आजाराच्या दृष्टीने एल- निनो अतिशय वाईट परिणाम घडवेल. आर्द्रता ६७% ते ८७% पर्यंत जाईल. त्या टीबीचा संसर्ग हा वेगात होईल. एल-निनोच्या प्रभावामुळे तापमानातील चढ -उतारामुळे टीबीच्या केसेस वाढतील, (िलळशपलश,ळॲशलीं) हेही महाराष्ट्रातील आरोग्य व्यवस्थेने लक्षात घ्यावे. त्याचबरेबर डेंग्यू, मलेरिया या आजारांनाही एल-निनो व तापमान बदल निमंत्रण देईल.

ऐक्यतान बंगीय परिषदेतर्फे परंपरा, नाटक, संस्कृती आणि समुदायाच्या उत्साहात १५ व्या दुर्गा पूजेचे आयोजन

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र**
पुणे : प्रतिनिधी

पिंपळे सौदागर येथील 'ऐक्यतान बंगीय परिषदेतर्फे **(OBP)**' यंदाचा त्यांचा टप्पा असलेला १५ वा दुर्गोत्सव १६ ते २१ ऑक्टोबर २०२६ दरम्यान काब३े लॉन्स, पिंपळे सौदागर येथे अत्यंत उत्साहात साजरा करण्यात येत आहे.

पुण्यातील अत्यंत प्रतिष्ठित आणि बहुप्रतिक्षित दुर्गा पूजेपैकी एक असलेल्या या महोत्सवात यंदा परंपरा आणि विधी, संस्कृती आणि समुदाय, तसेच नॉस्टॅलगिया आणि आपुलकीचा अनोखा संगम पाहायला मिळणार आहे.

यंदाच्या २०२६ च्या सोहळ्याची विशेष थीम ''रंगमंच'' ही आहे, ज्यामध्ये बंगाली संस्कृतीचा समृद्ध वारसा, लोकनाट्य, जात्रा-पाळा आणि विविध कलागुणांना एका आधुनिक आणि आकर्षक स्वरूपात सादर केले जाईल. तसेच, चंदननगरच्या आकर्षक रोषणाने संपूर्ण परिसर एका तेजोमय आणि सणासुदीच्या वातावरणात न्हाऊन्न निघेल.

या पूजेमध्ये १० ढाकी (ढोल वादक) आणि ढमसाच्या तालावर होणारी पारंपरिक वाद्यसंस्कृती, पारंपरिक विधी आणि ८ पदार्थांचा विशेष शाकाहारी बंगाली भोग (प्रसाद) हे या महोत्सवाचे मुख्य आकर्षण असेल. बंगालमधील १५ हून अधिक व्यावसायिक आचारी आणि पारंपरिक मोइरा (मिठाई कारेगर) यांच्या माध्यमातून दररोज ३,००० ते ३,५०० भक्तांसाठी ताज्या अन्नाचा महाभोग तयार केला जाईल. विशेष म्हणजे, प्रत्येक दिवसाच्या भोग मेनूमध्ये दोन अस्सल बंगाली मिठायांचा समावेश असेल. ओबीपीच्या **(OBP)** सामुदायिक भावनेनुसार, ज्येष्ठ सदस्यांच्या मार्गदर्शनाखाली तरुण पिढी स्वतः भक्तांना भोग वाढण्याच्या सेवेत सहभागी होईल.

दररोज १०,००० हून अधिक नागरिक उपस्थित राहण्याची अपेक्षा असलेल्या या महोत्सवात पुण्याचे प्रसिद्ध बंगाली खाद्यपदार्थ आणि जीवनशैलीचे ब्रँडही पाहायला मिळतील.

सांस्कृतिक मंचावर कोलकात्याचे ख्यातनाम कलाकार 'सुरोजित ओ बंधूरा' **(Surojit O Bondhura),** गायिका पोरटिया सेन **(Portia Sen)** आणि प्रसिद्ध नर्तक जोडी द्वैपायन व पायल **(Dwaipayan Payel)** आपली कला सादर करतील. याशिवाय, लहान मुलांसह १५० हून अधिक ओबीपी सदस्य संगीत, नृत्य, बंगाली नाटक आणि बालनाट्य याद्वारे मंचावर आपली कला सादर करणार आहेत.

दिवसाच्या सत्रात अंत्याक्षरी, पथनाट्ये, ढाल-ढमसाच्या तालावर धूनूची नृत्य, शंखनाद स्पर्धा, विविध क्रीडा व सांस्कृतिक स्पर्धा आणि पुणे ड्रम सर्कलच्या तालावर नृत्य, अशा अनेक कार्यक्रमांचे आयोजन केले जाईल. यात सर्व वयोगटातील नागरिकांना उत्स्फूर्तपणे सहभागी होण्याची संधी मिळेल.

हा सहा दिवसांचा सोहळा अत्यंत भक्तिमय वातावरणात 'सिंदूर खेळेल' आणि 'विसर्जनाने' संपन्न होईल. याद्वारे ''आश्वे बोछोर आबर होबे'' (पुढच्या वर्षी पुन्हा भेटूया) या आशेसह या वर्षीच्या ऐक्यतान दुर्गा पूजेची एका भावनिक सुरावटीत सांगता होईल.

महापालिकेच्या कार्यालयात 'शून्य कचरा' संकल्पना; सर्व कार्यालयांत विस्तार करणार!

वर्धापन दिनानिमित्त झोपडपट्टी पुनर्वसन व निर्मूलन विभागाचा उपक्रम; कौशल्यम लाईटहाऊस प्रकल्पाचीही पाहणी

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र**
पिंपरी-चिंचवड : प्रतिनिधी

कचऱ्याचे वर्गीकरण, पुनर्वापर आणि पर्यावरणपूरक सवयींना प्रोत्साहन देण्यासाठी पिंपरी-चिंचवड महापालिकेच्या झोपडपट्टी पुनर्वसन व निर्मूलन विभागाने 'शून्य कचरा कार्यालय' उपक्रम सुरू केला आहे. महापालिकेच्या ४४ व्या वर्धापन दिनाचे औचित्य साधून चिंचवड येथील विभागाच्या मुख्य कार्यालयात अतिरिक्त आयुक्त कुलदीप जंगम आणि विक्रांत बगाडे यांच्या हस्ते या उपक्रमाचे उद्घाटन करण्यात आले. भविष्यात महापालिकेच्या सर्व कार्यालयांत ही संकल्पना राबविण्याचा प्रयत्न करण्यात येणार असल्याचे अतिरिक्त आयुक्तांनी सांगितले.

शहराची वाढती लोकसंख्या आणि कचरा व्यवस्थापनाचे आव्हान लक्षात घेता कार्यालयीन स्तरावरच कचऱ्याचे योग्य विलगीकरण व पुनर्वापर सुरू करणे आवश्यक आहे. प्रत्येक कार्यालयाने अशा पद्धतीने पुढाकार घेतल्यास कचरा व्यवस्थापन अधिक प्रभावी होण्यास मदत होईल, असे मत अतिरिक्त आयुक्त कुलदीप जंगम यांनी व्यक्त केले.

या वेळी उपआयुक्त अण्णा बोदडे, सहाय्यक आयुक्त दशरथ कांबळे, कार्यकारी अभियंता शेखर गुरव, आसरा फाऊंडेशनच्या अध्यक्षा अर्चना मोरे, कौशल्यम लाईटहाऊस प्रकल्प व्यवस्थापक अमृता बहुलेकर, आयपीसीएचे प्रतिनिधी दत्ता हेंद्रे, वैभव नसुरडे, आशिष कुंभलकर, महापालिका कर्मचारी आणि प्रकल्पातील प्रशिक्षणार्थी उपस्थित होते.

कचरा वर्गीकरणासाठी स्वतंत्र डबे

'शून्य कचरा कार्यालय' उपक्रमांतर्गत कार्यालयात काच, रद्दी कागद, धातू, स्वच्छ पॉलिथिन, प्लास्टिक आणि ई-कचरा संकलनासाठी स्वतंत्र डब्यांची व्यवस्था करण्यात आली आहे. तसेच ओल्या कचऱ्यावर प्रक्रिया करून सेंद्रिय खतनिर्मितीसाठी कंपोस्ट ड्रम ठेवण्यात आला आहे. कचऱ्याचे योग्य वर्गीकरण, पुनर्वापरयोग्य वस्तूंचे स्वतंत्र संकलन आणि जैवविघटनशील कचऱ्याचे व्यवस्थापन या माध्यमातून केले जाणार आहे.

उपआयुक्त अण्णा बोदडे यांच्या संकल्पनेतून सुरू झालेल्या या उपक्रमासाठी अधिकारी व कर्मचाऱ्यांना विश्वासात घेण्यात आले. दैनंदिन कामकाजात कचऱ्याचे वर्गीकरण आणि पुनर्वापराची सवय अंगीकारण्याच्या सूचना कर्मचाऱ्यांना देण्यात आल्या आहेत. प्रत्येकाने स्वतःपासून सुरुवात केल्यास स्वच्छ, सुंदर व हरित पिंपरी-चिंचवडच्या उद्दिष्टाला हातभार लागेल, असे बोदडे यांनी सांगितले.

सर्व कार्यालयांत उपक्रम राबविण्याचा प्रयत्न

अतिरिक्त आयुक्त विक्रांत बगाडे यांनी या उपक्रमाचे कौतुक करताना महापालिकेच्या सर्व कार्यालयांत त्याचा विस्तार करण्याची आवश्यकता व्यक्त केली. त्याची सुरुवात महापालिकेच्या मुख्य प्रशासकीय इमारतीपासून करण्याचा प्रयत्न करण्यात येईल, असे त्यांनी नमूद केले. कार्यालयीन स्तरावर कचरा विलगीकरण, पुनर्वापर आणि टाकाऊ वस्तूंपासून टिकाऊ वस्तू तयार करण्याला प्रोत्साहन दिल्यास कर्मचाऱ्यांसह नागरिकांमध्येही पर्यावरणाविषयी जागरूकता वाढेल, असे ते म्हणाले.

युवकांच्या रोजगारासाठी आधुनिक कौशल्य प्रशिक्षणावर भर

वर्धापन दिनाच्या कार्यक्रमानंतर अतिरिक्त आयुक्तांनी चिंचवड येथील कौशल्यम लाईटहाऊस प्रकल्पाला भेट देऊन प्रशिक्षण उपक्रमांची पाहणी केली. शहरात दहा ठिकाणी सुरू असलेल्या या प्रकल्पांच्या माध्यमातून युवकांना त्यांच्या आवडीनुसार विविध अभ्यासक्रमांचे मोफत प्रशिक्षण दिले जाते. महिलांचा प्रशिक्षणातील सहभाग अधिक असणे ही सकारात्मक बाब असल्याचे कुलदीप जंगम यांनी नमूद केले.

बदलत्या रोजगारविश्वात ग्राफिक डिझायनिंग, डिजिटल मार्केटिंग, कृत्रिम बुद्धिमत्ता, व्हिडिओ एडिटिंग आणि मोशन ग्राफिक्स यांसारख्या आधुनिक कौशल्यांना महत्त्व प्राप्त होत आहे. त्यामुळे या क्षेत्रांतील प्रशिक्षण अधिक परिणामकारक करण्याबरोबरच परदेशी भाषांचे ज्ञान आणि जागतिक रोजगाराच्या संधींचाही विचार करावा, अशी सूचना जंगम यांनी केली.

अतिरिक्त आयुक्त विक्रांत बगाडे यांनी प्रशिक्षण पूर्ण केलेल्या विद्यार्थ्यांना प्रत्यक्ष रोजगार मिळतो की नाही, याचा नियमित आढावा घेण्याची गरज अधोरेखित केली. दर तीन महिन्यांनी विद्यार्थ्यांच्या रोजगारस्थितीचे सर्वेक्षण करून त्यांच्या अडचणी समजून घ्याव्यात आणि रोजगाराच्या अधिक संधी उपलब्ध करून देण्यासाठी उपाययोजना कराव्यात, असे त्यांनी सांगितले. नर्सिंग आणि हॉटेल व्यवसायासारख्या क्षेत्रांतील मनुष्यबळाची मागणी लक्षात घेऊन प्रशिक्षणाची आखणी केल्यास युवकांसाठी करिअरच्या नव्या संधी उपलब्ध होऊ शकतात, असेही त्यांनी स्पष्ट केले.

महापालिकेचा पर्यावरणपूरक प्रशासनाचा संकल्प

'शून्य कचरा कार्यालय' आणि कौशल्यम लाईटहाऊससारख्या उपक्रमांच्या माध्यमातून पर्यावरणपूरक कार्यपद्धती विकसित करणे तसेच युवकांना रोजगाराभिमुख कौशल्ये उपलब्ध करून देणे, या दोन्ही उद्दिष्टांना महापालिका प्राधान्य देत आहे. कार्यालयीन कचऱ्याचे योग्य व्यवस्थापन आणि प्रशिक्षणानंतरच्या रोजगाराचा नियमित आढावा या उपाययोजनांमुळे उपक्रमांची परिणामकारकता वाढण्यास मदत होईल.

रक्तदान, रस्सीखेच अन् पैठणीच्या खेळाने रंगला महापालिकेचा वर्धापन दिन!

नगरीचे शिल्पकार दिवंगत अण्णासाहेब मगर यांना अभिवादन; अधिकारी-कर्मचाऱ्यांचा उत्स्फूर्त सहभाग

पिंपरी, दि. १२ ऑक्टोबर २०२६ : पिंपरी-चिंचवड महानगरपालिकेचा ४४ वा वर्धापन दिन सोमवारी विविध उपक्रमांनी उत्साहात साजरा करण्यात आला. यानिमित्त पिंपरी येथील महापालिकेच्या प्रशासकीय इमारतीत रक्तदान शिबिरासह अधिकारी व कर्मचाऱ्यांसाठी विविध स्पर्धांचे आयोजन करण्यात आले. शहराच्या जडणघडणीत मोलाचे योगदान देणारे नगरीचे शिल्पकार तथा माजी नगराध्यक्ष दिवंगत अण्णासाहेब मगर यांना अभिवादन करून त्यांच्या कार्याचे स्मरण करण्यात आले.

महापौर रवि लांडगे यांच्या उपस्थितीत महापालिका आयुक्त डॉ. विजय सूर्यवंशी यांनी प्रशासकीय इमारतीच्या प्रांगणातील अण्णासाहेब मगर यांच्या प्रतिमेला व पुतळ्याला पुष्पहार अर्पण करून अभिवादन केले. यावेळी स्थायी समिती सभापती अभिषेक बारणे, शिवसेना गटनेते विश्वजीत बारणे, अतिरिक्त आयुक्त कुलदीप जंगम, तृप्ती सांडभोर, विक्रांत बगाडे, मुख्य लेखा व वित्त अधिकारी सत्यवान उबाळे, मुख्य लेखापरीक्षक प्रमोद भोसले, सहआयुक्त मनोज लोणकर, शहर अभियंता मनोज सेठिया, मुख्य अभियंता प्रमोद ओंभासे, मुख्य सुरक्षा अधिकारी उदय जरांडे आदी उपस्थित होते.

तसेच उपआयुक्त अण्णा बोदडे, सचिन पवार, व्यंकटेश दुर्वास, संदीप खोत, पंकज पाटील, सहशहर अभियंता बापू गायकवाड, विशेष अधिकारी किरण गायकवाड, प्रशासन अधिकारी दत्ता सूर्यवंशी, जनसंपर्क अधिकारी प्रफुल्ल पुराणिक, पिंपरी-चिंचवड कर्मचारी महासंघाचे अध्यक्ष बबन झिंजुर्डे, उपाध्यक्षा सुप्रिया जाधव, महादेव बोत्रे यांच्यासह विविध विभागांतील अधिकारी व कर्मचारी उपस्थित होते.

रक्तदानातून सामाजिक बांधिलकीचा संदेश

वर्धापन दिनाचे औचित्य साधून आयोजित रक्तदान शिबिरातून सामाजिक बांधिलकी जपण्याचा संदेश देण्यात आला. महापालिकेच्या विकासप्रवासाचा गौरव करतानाच समाजोपयोगी उपक्रमांना प्राधान्य देण्यात आले. औद्योगिक नगरीपासून आधुनिक आणि वेगाने विकसित होणाऱ्या शहरापर्यंतचा पिंपरी-चिंचवडचा प्रवास हा दूरदृष्टी, सातत्यपूर्ण विकासकार्य आणि नागरिकांच्या सहभागातून घडल्याची भावना यावेळी व्यक्त करण्यात आली.

रस्सीखेच स्पर्धेत रंगली चुरस

अधिकारी आणि कर्मचाऱ्यांसाठी आयोजित रस्सीखेच स्पर्धेने वर्धापन दिनाच्या कार्यक्रमात विशेष रंगत आणली. स्पर्धकांचा उत्साह, जिद्द आणि सांघिक भावना यामुळे वातावरण चैतन्यमय झाले. दैनंदिन प्रशासकीय कामकाजाच्या धावपळीतून विरंगुळ्याचे क्षण अनुभवताना अधिकारी-कर्मचाऱ्यांनी स्पर्धांचा मनमुराद आनंद घेतला.

महिला अधिकारी व कर्मचाऱ्यांसाठी आयोजित पैठणीच्या खेळालाही उत्स्फूर्त प्रतिसाद मिळाला. विविध मनोरंजनात्मक उपक्रमांमुळे महापालिका अधिकारी व कर्मचाऱ्यांमधील स्नेहभाव, परस्पर संवाद आणि सांघिक एकोपा अधिक दृढ होण्यास मदत झाली.

लोकाभिमुख सेवांचा संकल्प

नागरी सुविधा, पायाभूत विकास, आरोग्य, शिक्षण, स्वच्छता आणि सार्वजनिक सेवांच्या माध्यमातून पिंपरी-चिंचवड महानगरपालिकेने शहराच्या प्रगतीत महत्त्वपूर्ण योगदान दिले आहे. शहराचा गौरवशाली वारसा जपत बदलत्या काळानुसार आधुनिक सुविधा उपलब्ध करून देणे आणि नागरिकांना अधिक दर्जे दार सेवा देणे, हा संकल्प वर्धापन दिनानिमित्त व्यक्त करण्यात आला.

कार्यक्रमाचे सूत्रसंचालन जनसंपर्क अधिकारी प्रफुल्ल पुराणिक यांनी केले.

आयुक्त डॉ. विजय सूर्यवंशी म्हणाले, पिंपरी-चिंचवड महानगरपालिकेचा वर्धापन दिन हा शहराच्या विकासप्रवासाचा आणि सामूहिक कर्तृत्वाचा गौरव करणारा दिवस आहे. यानिमित्त आयोजित रक्तदान शिबिरातून सामाजिक बांधिलकीचा, तर विविध स्पर्धांमधून संघभावना आणि एकोप्याचा संदेश देण्यात आला. 'कटिबद्ध जनहिताय' या ब्रीदवाक्याप्रमाणे नागरिकांना अधिक दर्जे दार व लोकाभिमुख सेवा देण्यासाठी महापालिका प्रशासन सदैव कटिबद्ध आहे.

दैनिक राज्य लोकतंत्र हे पत्र मुद्रक, प्रकाशक मालक सीमा भिमराव मस्के यांनी जगमित्र प्रिंटर्स ॲण्ड सेल्स कॉर्पोरेशन सुमतीनगर, जालना रोड, बीड येथे छापून कार्यालय दैनिक राज्य लोकतंत्र, राजीव गांधी चौक, कॅनाल रोड, बीड, ता.जि. बीड, ४३११२२ (महाराष्ट्र) येथे प्रकाशित केले. **संपादक** - सीमा मस्के (मोकाशे) । **कार्यकारी संपादक** - सुभाष विलासराव चौरे या अंकात प्रकाशित झालेल्या मजकुरातील मतांशी संपादक सहमत असतीलच असे नाही. न्यायालयीन वाद बीड न्यायकक्षेत. EMAIL- RAJYALOKTANTRA@GMAIL.COM NO.L SB/BEED RNP-206/2024-26

सारांश वृत्त

बसप्रवासात ज्येष्ठ नागरिकाची सोनसाखळी चोरणारे दोघे जेरबंद

गुन्हे शाखा युनिट-७ ची कारवाई; २ लाख १७ हजारांची सोनसाखळी हस्तगत

■ पुणे : वृत्तसेवा

पुणे शहरातील विमानतळ पोलीस ठाण्याच्या हद्दीत बसमधून प्रवास करणाऱ्या ज्येष्ठ नागरिकाच्या गळ्यातील सोनसाखळी चोरी करणाऱ्या दोन आरोपींना गुन्हे शाखेच्या युनिट-७ ने जेरबंद केले आहे. त्यांच्याकडून २ लाख १७ हजार १४० रुपये किमतीची, १५.५१ ग्रॅम वजनाची सोनसाखळी हस्तगत करण्यात आली आहे.

दि. ६ ऑक्टोबर २०२६ रोजी विमानतळ पोलीस ठाण्याच्या हद्दीत एका ज्येष्ठ नागरिकाच्या गळ्यातील सोनसाखळी अज्ञात आरोपींनी चोरी केली होती. याप्रकरणी विमानतळ पोलीस ठाण्यात गुन्हा रजिस्टर क्रमांक ४७३/२०२६ अन्वये भारतीय न्याय संहितेच्या कलम ३०३(२) व ३(५) अंतर्गत गुन्हा दाखल करण्यात आला होता. या गुन्ह्याचा समांतर तपास गुन्हे शाखेच्या युनिट-७ कडून सुरू होता. दरम्यान, दि. १० ऑक्टोबर रोजी सहाय्यक पोलीस फौजदार राजू कदम यांना मिळालेल्या गोपनीय माहितीच्या आधारे पोलिसांनी मुंढवा येथील सर्वोदय कॉलनी, दर्ग्याच्या मागे राहणाऱ्या रुक्मिणी शंकर जाधव (वय ५०) आणि नितीन शंकर जाधव (वय ३५) या दोघांना ताब्यात घेतले. त्यांच्याकडे कौशल्यपूर्ण तपास केल्यानंतर चोरीची सोनसाखळी हस्तगत करण्यात आली. पुढील कायदेशीर कारवाईसाठी दोन्ही आरोपी आणि हस्तगत मुद्देमाल विमानतळ पोलीस ठाण्याच्या ताब्यात देण्यात आला आहे.

भीमाशंकर कारखान्याच्या गाळप हंगामावर दुष्काळाचे सावट; दिलीप वळसे पाटील चिंतित

यंदा ६० दिवस गाळप होण्याचीही शाश्वती नाही; पुढील वर्षी कारखाना सुरू करण्याबाबतही प्रश्नचिन्ह

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

मंचर : प्रतिनिधी

आंबेगाव तालुक्यातील दुष्काळी परिस्थितीमुळे भीमाशंकर सहकारी साखर कारखान्याच्या आगामी गाळप हंगामासमोर गंभीर आव्हान उभे राहिले आहे. यंदा कारखाना ६० दिवस चालेल की नाही, याबाबत साशंकता असून, पुढील वर्षीही दुष्काळ कायम राहिल्यास कारखाना सुरू करणे कठीण होण्याची चिंता कारखान्याचे संस्थापक संचालक तथा माजी गृहमंत्री दिलीप वळसे पाटील यांनी व्यक्त केली.

दत्तात्रयनगर-पारगाव येथील भीमाशंकर सहकारी साखर कारखान्याच्या सन २०२६-२७ या २७ व्या गळीत हंगामाच्या बॉयलर अग्निप्रदीपन व गव्हाण पूजन सोहळ्यात ते बोलत होते. वळसे पाटील यांच्या हस्ते विधिवत पूजन करून हंगामाचा प्रारंभ करण्यात आला.

वळसे पाटील म्हणाले, ''कारखाना आर्थिकदृष्ट्या सक्षम आणि नफ्यात ठेवण्यासाठी किमान ८० ते ९० दिवस गाळप होणे आवश्यक आहे. मात्र, यंदाच्या दुष्काळी परिस्थितीत ६० दिवस गाळप होईल की नाही, याचीही शाश्वती नाही. पुढील वर्षीही अशीच परिस्थिती राहिल्यास कारखाना सुरू करता येईल की नाही, असा प्रश्न निर्माण होतो.''

साखर उद्योगासमोर बदलते हवामान, पावसातील अनिश्चितता आणि ऊस उत्पादनातील संभाव्य घट अशी आव्हाने असल्याचे त्यांनी नमूद केले. कारखान्याची आर्थिक घडी व्यवस्थित राखण्यासाठी दररोज किमान १० हजार टन ऊस गाळप करण्याचे नियोजन आवश्यक असल्याचेही त्यांनी सांगितले.

कारखाना अधिकाधिक दिवस सुरू ठेवण्यासाठी ऊसतोडणीचे नियोजन महत्त्वाचे ठरणार आहे. यंदा कारखान्याच्या कार्यक्षेत्राबाहेरील ऊस प्रथम गाळपासाठी आणण्याचे नियोजन करावे लागेल. त्यामुळे स्थानिक शेतकऱ्यांच्या ऊसतोडणीला काहीसा विलंब होण्याची शक्यता आहे. मात्र, या विलंबामुळे शेतकऱ्यांचे आर्थिक नुकसान होऊ नये, यासाठी योग्य भरपाई देण्यात येईल, अशी ग्वाही वळसे पाटील यांनी दिली. दुष्काळ आणि संभाव्य अल निनो परिस्थितीचा विचार करता आगामी वर्षातील ऊस उत्पादनाबाबतही त्यांनी चिंता व्यक्त केली. कारखान्याच्या कार्यक्षेत्रातील भागविकास निधीचा काटकसरीने वापर करण्याची गरज असून, उपलब्ध पाण्याचा विचार करून शेतकऱ्यांनी ऊस लागवडीचे नियोजन करावे, असे आवाहन त्यांनी केले. आगामी हंगामातील लागवडीबाबत शेतकऱ्यांमध्ये जनजागृती करण्यासाठी मेळावे आयोजित करून योग्य धोरण निश्चित करणे आवश्यक असल्याचेही ते म्हणाले. या कार्यक्रमास कारखान्याचे अध्यक्ष बाळासाहेब बेंडे, उपाध्यक्ष प्रदीप वळसे पाटील, पुणे जिल्हा परिषदेचे उपाध्यक्ष विवेक वळसे पाटील, सभापती निलेश थोरात यांच्यासह संचालक, अधिकारी, कर्मचारी, सभासद आणि ऊस उत्पादक शेतकरी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

कार्यक्रमाचे प्रास्ताविक निलेश पडवळ यांनी केले, तर उपाध्यक्ष प्रदीप वळसे पाटील यांनी आभार मानले.

पुढील वर्षी कारखाना सुरू होण्याबाबतही चिंता

''यंदा दुष्काळी परिस्थितीत कारखाना ६० दिवस चालेल की नाही, याची शाश्वती नाही. पुढील वर्षीही दुष्काळ कायम राहिल्यास कारखाना सुरू करता येईल की नाही, असा प्रश्न आहे. त्यामुळे उपलब्ध पाणी, ऊस उत्पादन आणि गाळप क्षमता यांचा विचार करून आतापासूनच ऊस लागवडीचे नियोजन करावे लागेल.''

- दिलीप वळसे पाटील, संस्थापक संचालक, भीमाशंकर सहकारी साखर कारखाना

ऊसतोडणीला विलंब झाल्यास भरपाई

''कारखाना जास्तीत जास्त दिवस चालविण्यासाठी कार्यक्षेत्राबाहेरील ऊस प्रथम आणण्याचे नियोजन करावे लागेल. त्यामुळे स्थानिक शेतकऱ्यांच्या ऊसतोडणीला विलंब झाला, तरी त्यांना योग्य भरपाई दिली जाईल. शेतकऱ्यांचे आर्थिक नुकसान होऊ दिले जाणार नाही.''

ज्ञानेश कुमार यांच्या राजीनाम्याच्या मागणीसाठी पिंपरीत मनसेची सह्यांची मोहीम

राज ठाकरे यांच्या आदेशानुसार आंदोलन; नागरिकांचा उत्स्फूर्त प्रतिसाद

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

पिंपरी-चिंचवड : प्रतिनिधी

मुख्य निवडणूक आयुक्त ज्ञानेश कुमार यांच्या राजीनाम्याच्या मागणीसाठी महाराष्ट्र नवनिर्माण सेनेच्या पिंपरी-चिंचवड शहर शाखेच्या वतीने सोमवारी पिंपरी येथील डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर चौकात सह्यांची मोहीम राबविण्यात आली. मनसे अध्यक्ष राज ठाकरे यांच्या आदेशानुसार आयोजित या मोहिमेत पक्षाचे पदाधिकारी, महाराष्ट्र सैनिक आणि नागरिक सहभागी झाले.

निवडणूक आयोगाच्या कारभारावर प्रश्न उपस्थित करत ज्ञानेश कुमार यांनी तातडीने राजीनामा द्यावा, अशी मागणी या वेळी मनसेच्या वतीने करण्यात आली. निवडणूक आयोगाच्या कार्यपद्धतीविरोधात जनमत संघटित करण्यासाठी ही मोहीम राबविण्यात आल्याचे पदाधिकाऱ्यांनी सांगितले.

मनसेचे शहराध्यक्ष सचिन चिखले यांच्या नेतृत्वाखाली ही मोहीम पार पडली. सह्यांच्या माध्यमातून नागरिकांनी मागणीला पाठिंबा दर्शविल्याचा दावा पक्षाच्या वतीने करण्यात आला. आगामी काळात राज ठाकरे यांच्या आदेशानुसार आंदोलन अधिक तीव्र करण्याचा इशाराही मनसेने दिला.

या वेळी मनसे शहराध्यक्ष सचिन चिखले, शिवसेनेचे शहरप्रमुख चेतन पवार, रुपेश पटेकर, राजू अवसरे, बाळा दानवले, रोमी सिंधू, अक्षय शिंदे, तुषार सोनटक्के, सागर बहुले, प्रमोद अडसुळे, संतोष यादव, दत्ता डांगे, प्रतीक कांबळे, वैभव फाळके, आकाश कांबळे यांच्यासह विविध पदाधिकारी आणि महाराष्ट्र सैनिक उपस्थित होते.

अमोल खुणे हल्ला प्रकरणात तीन संशयित ताब्यात; जरांगेंच्या नावाचा उल्लेख, पोलिसांकडून तपास सुरू

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

बीड :: प्रतिनिधी

पाली तालुक्यातील नागनाथ मंदिर परिसरात अमोल खुणे यांच्यासह काही जणांवर झालेल्या कथित प्राणघातक हल्ल्याने बीड जिल्ह्यात खळबळ उडाली आहे. रविवारी घडलेल्या या घटनेनंतर बीड ग्रामीण पोलिसांनी कारवाई करत तीन संशयितांना ताब्यात घेतल्याची माहिती समोर आली आहे. मात्र, हल्ल्यामागील नेमके कारण आणि त्यात सहभागी असलेल्या सर्व व्यक्तींची भूमिका अद्याप तपासातून स्पष्ट व्हायची आहे.

अमोल खुणे हे नागनाथ मंदिरात दर्शनासाठी गेले असताना प्रवेशद्वार बंद करून त्यांना मारहाण करण्यात आली आणि जिवे मारण्याचा प्रयत्न झाल्याचा आरोप आहे. या प्रकरणी बीड ग्रामीण पोलीस ठाण्यात गुन्हा दाखल करण्यात आला आहे. जिल्हा पोलीस अधीक्षक समीर शेख यांच्या मार्गदर्शनाखाली पोलिसांनी तपास सुरू केला असून, मौजवाडी येथील संशयितांना ताब्यात घेण्यात आले आहे. इतर आरोपींचा शोध सुरू असल्याचे सांगण्यात आले.

या प्रकरणात अमोल खुणे यांनी दिलेल्या फिर्यादीत मराठा आरक्षण आंदोलनाचे नेते मनोज जरांगे पाटील यांच्या इशाऱ्यावरून हल्ला झाल्याचा आरोप केल्याचे वृत्तात नमूद आहे. मात्र, हा फिर्यादीतील आरोप आहे; त्याची स्वतंत्र पुष्टी झालेली नाही. जरांगे पाटील यांची भूमिका किंवा या आरोपाची सत्यता तपासाच्या निष्कर्षानंतरच स्पष्ट होऊ शकेल.

हल्ल्याचे कारण, घटनास्थळावरील पुरावे, प्रत्यक्षदर्शींचे जबाब आणि संशयितांचा सहभाग यांची निष्पक्ष चौकशी होणे आवश्यक आहे. राजकीय किंवा सामाजिक संबंधांवरून निष्कर्ष काढण्याऐवजी पुराव्यांच्या आधारे दोषींवर कारवाई झाली पाहिजे. अमोल खुणे यांच्यावर जिल्हा रुग्णालयात उपचार सुरू असल्याची माहिती आहे.

या प्रकरणात पोलिसांनी नेमके कोणते पुरावे गोळा केले, किती जणांचा सहभाग आहे आणि हल्ल्यामागे कोणते कारण होते, याबाबत अधिकृत तपशील समोर येणे महत्त्वाचे ठरणार आहे.

भीमाशंकर कारखान्याच्या गाळप हंगामावर दुष्काळाचे सावट!

- दिलीप वळसे पाटील यांची चिंता; यंदा ६० दिवस गाळप होण्याबाबतही साशंकता
- दररोज १० हजार टन ऊस गाळपाचे उद्दिष्ट; शेतकऱ्यांच्या ऊसतोडणीला विलंब झाल्यास भरपाई देणार

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

लोणी-धामणी : प्रतिनिधी

दत्तात्रयनगर-पारगाव : आंबेगाव तालुक्यातील दुष्काळी परिस्थितीचा परिणाम भीमाशंकर सहकारी साखर कारखान्याच्या आगामी गाळप हंगामावर होण्याची शक्यता आहे. कारखाना आर्थिकदृष्ट्या सक्षम आणि नफ्यात ठेवण्यासाठी किमान ८० ते ९० दिवस गाळप होणे आवश्यक असताना, यंदा कारखाना ६० दिवस तरी चालेल की नाही, याबाबत साशंकता आहे. पुढील वर्षीही दुष्काळ कायम राहिल्यास कारखाना सुरू करणे कठीण होईल, अशी चिंता माजी गृहमंत्री तथा कारखान्याचे संस्थापक संचालक दिलीप वळसे पाटील यांनी व्यक्त केली.

दत्तात्रयनगर-पारगाव (ता. आंबेगाव) येथील भीमाशंकर सहकारी साखर कारखान्याच्या सन २०२६-२७ मधील २७ व्या गळीत हंगामाच्या बॉयलर अग्निप्रदीपन व गव्हाण पूजन सोहळ्यात ते बोलत होते. वळसे पाटील यांच्या हस्ते विधिवत पूजन करून गळीत हंगामाचा शुभारंभ करण्यात आला. संचालक मंडळ, अधिकारी, कर्मचारी, सभासद, आध्यात्मिक क्षेत्रातील मान्यवर आणि ऊस उत्पादक शेतकऱ्यांच्या उपस्थितीत हा सोहळा उत्साहपूर्ण वातावरणात पार पडला.

वळसे पाटील म्हणाले, ''साखर उद्योगासमोर सध्या अनेक आव्हाने आहेत. पावसाचे बदलते स्वरूप, दुष्काळी परिस्थिती आणि ऊस उत्पादनातील संभाव्य घट यांचा थेट परिणाम गाळप हंगामावर होणार आहे. कारखान्याची आर्थिक घडी व्यवस्थित ठेवण्यासाठी गाळप क्षमता आणि कारखाना चालण्याचे दिवस यांचा योग्य समन्वय साधणे गरजेचे आहे. त्यासाठी दररोज किमान १० हजार टन ऊस गाळप करण्याचे नियोजन केले पाहिजे.''

बाहेरील ऊस प्रथम गाळपासाठी आणणार

कारखाना अधिकाधिक दिवस सुरू ठेवण्यासाठी ऊसतोडणीचे नियोजन महत्त्वाचे ठरणार आहे. यंदा कारखान्याच्या कार्यक्षेत्राबाहेरील ऊस प्रथम गाळपासाठी आणण्याचे नियोजन करावे लागेल. त्यामुळे कार्यक्षेत्रातील शेतकऱ्यांच्या ऊसतोडणीला काही प्रमाणात विलंब होऊ शकतो. मात्र, या विलंबामुळे शेतकऱ्यांचे आर्थिक नुकसान होऊ नये, यासाठी योग्य भरपाई देण्यात येईल. त्यामुळे ऊस उत्पादक शेतकऱ्यांनी चिंता करू नये, अशी ग्वाही वळसे पाटील यांनी दिली.

ऊस लागवडीचे धोरण आतापासूनच ठरवा

हवामानातील बदल आणि संभाव्य अल निनो परिस्थितीच्या पार्श्वभूमीवर आगामी काळातील ऊस उत्पादनाबाबतही त्यांनी चिंता व्यक्त केली. दुष्काळी परिस्थितीत कारखान्याच्या कार्यक्षेत्रातील भागविकास निधीचा काटकसरीने आणि नियोजनपूर्वक वापर करावा लागेल. उपलब्ध पाण्याचा विचार करून शेतकऱ्यांनी ऊस लागवडीचे नियोजन करणे आवश्यक आहे. यासाठी ऊस उत्पादक शेतकऱ्यांचे मेळावे घेऊन जनजागृती करावी आणि आगामी हंगामासाठी योग्य लागवड धोरण निश्चित करावे, असे आवाहन त्यांनी केले.

सहकाराच्या माध्यमातून शेतकऱ्यांच्या हिताला प्राधान्य देत भीमाशंकर कारखान्याने आजवर वाटचाल केली आहे. शेतकऱ्यांचे कष्ट आणि सभासदांचा विश्वास हीच कारखान्याची खरी ताकद आहे. बदलत्या परिस्थितीत सर्वांनी एकत्रितपणे नियोजन करून कारखान्याची आर्थिक स्थिती भक्कम ठेवण्यासाठी प्रयत्न करणे आवश्यक असल्याचेही वळसे पाटील यांनी नमूद केले.

या कार्यक्रमास कारखान्याचे अध्यक्ष बाळासाहेब बेंडे, उपाध्यक्ष ॲड. प्रदीप वळसे पाटील, पुणे जिल्हा परिषदेचे उपाध्यक्ष विवेक वळसे पाटील, कार्यकारी संचालक चंद्रकांत ढगे, बाजार समितीचे सभापती निलेश थोरात, भैरवनाथ पतसंस्थेचे उपाध्यक्ष सागर काजळे, दादाभाऊ पोखरकर, मच्छिंद्र गावडे, नवनाथ हुले, संजय पवळे, अंकित जाधव, वैभव उंडे, अंकिता वाळुंज, ज्योती प्रवीण पारधी, रामनाथ हिंगे यांच्यासह कारखान्याचे संचालक, अधिकारी, कर्मचारी, सभासद आणि ऊस उत्पादक शेतकरी मोठ्या संख्येने उपस्थित होते.

मराठी भाषा तेजस्वी, ओजस्वी, क्षमाशील आणि मायाळू!'

प्रा. डॉ. रतिलाल बाबेल; चांडोली बुद्रुकच्या मॉडेल स्कूलमध्ये मराठी भाषेच्या महत्त्वावर व्याख्यान

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

लोणी-धामणी : प्रतिनिधी

चांडोली बुद्रुक : मराठी भाषा तेजस्वी, ओजस्वी, क्षमाशील आणि मायाळू आहे. या भाषेची पताका सातासमुद्रापार फडकत असून, मराठी ही केवळ संवादाचे माध्यम नसून प्रभावी, संवेदनशील आणि सर्जनशील मनाची भाषा आहे, असे प्रतिपादन प्रा. डॉ. रतिलाल बाबेल यांनी केले.

मराठी भाषेला अभिजात भाषेचा दर्जा मिळून एक वर्ष पूर्ण झाल्याच्या निमित्ताने चांडोली बुद्रुक (ता. आंबेगाव) येथील जिल्हा परिषद मॉडेल स्कूलमध्ये आयोजित व्याख्यानमालेत ते बोलत होते. या वेळी शिक्षक आणि विद्यार्थ्यांनी उपस्थित राहून मराठी भाषेचे महत्त्व जाणून घेतले.

प्रा. बाबेल म्हणाले की, मराठी भाषेला अभिजात भाषेचा दर्जा मिळणे ही महाराष्ट्रासाठी अभिमानाची बाब आहे. समृद्ध साहित्यपरंपरा, सांस्कृतिक वारसा आणि वैचारिक अधिष्ठान लाभलेल्या मराठीने संत साहित्यापासून आधुनिक साहित्यापर्यंत समाजाला विचारांची दिशा दिली आहे. समाजप्रबोधन, ज्ञानप्रसार आणि सांस्कृतिक वारशाचे जतन करण्यात या भाषेचे योगदान मोलाचे आहे. त्यामुळे मराठीचा गौरव करण्याबरोबरच दैनंदिन जीवनात तिचा प्रभावी वापर करणे आणि भाषेचे वैभव पुढील पिढीपर्यंत पोहोचवणे आवश्यक आहे.

'मातृभाषेतून शिक्षण घेत जागतिक स्तरावर यश मिळवता येते,' हा विश्वास विद्यार्थ्यांनी मनात बाळगावा, असे आवाहन त्यांनी केले.

ज्येष्ठ निसर्गलेखक मारुती चितमपल्ली, ज्येष्ठ खगोलशास्त्रज्ञ डॉ. जयंत नारळीकर आणि संगणकतज्ज्ञ डॉ. विजय भटकर यांच्या कार्याचा उल्लेख करत त्यांनी मराठी भाषेतून शिक्षण घेत विज्ञान, तंत्रज्ञान आणि संशोधन क्षेत्रातही जागतिक स्तरावर ठसा उमटवता येतो, हे स्पष्ट केले.

मराठी साहित्यविश्व समृद्ध करण्यात लेखक, कवी, नाटककार आणि विचारवंतांचे योगदान मोठे आहे. त्यांच्या साहित्यामधून सामाजिक प्रश्न, मानवी भावना, जीवनमूल्ये आणि विविध अनुभव प्रभावीपणे व्यक्त झाले आहेत.

भाषेची समृद्धी केवळ तिच्या इतिहासात नसून वर्तमानातील वापर आणि भविष्यातील वाटचालीतही आहे. त्यामुळे विद्यार्थ्यांनी मराठी पुस्तके वाचावीत, उत्तम साहित्याचा अभ्यास करावा, स्वतः चे विचार मराठीतून मांडावेत आणि लेखन-वाचनाची सवय जोपासावी, असे त्यांनी सांगितले.

मराठीला अभिजात भाषेचा दर्जा मिळाल्याचा आनंद साजरा करण्यासोबतच तिच्या संवर्धनाची जबाबदारीही प्रत्येकाने स्वीकारली पाहिजे. शाळांमधून विद्यार्थ्यांमध्ये भाषेविषयी आवड निर्माण करणे, वाचनसंस्कृती वाढवणे आणि मराठीचा शुद्ध व प्रभावी वापर करण्यास प्रोत्साहन देणे गरजेचे असल्याचे त्यांनी अधोरेखित केले.

या कार्यक्रमाला शिक्षिका शैला खेडकर, मनीषा कानडे, दीपा गोरडे, सोनाली पालेकर, संगीता वाव्हळ, उर्मिला पाटील, शिक्षक अनिल लोंढे, विकास कानडे, रोहिदास सोनवणे यांच्यासह विद्यार्थी उपस्थित होते.

कार्यक्रमाच्या सुरुवातीला विद्यार्थिनी स्वरदा बाजारे आणि लावण्या थोरात यांनी प्रास्ताविक केले. पदवीधर शिक्षक विकास कानडे यांनी सूत्रसंचालन केले, तर मुख्याध्यापिका दीपाली अजाब यांनी आभार मानले.

सारांश वृत्त

सोमेश्वर कारखान्याच्या राष्ट्रवादी काँग्रेस (अजित पवार) पक्षाची आघाडी; बंडखोर पुरुषोत्तम जगताप यांचा पराभव

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
बारामती : : वृत्तसंस्था

बारामतीतील सोमेश्वर सहकारी साखर कारखान्याच्या निवडणुकीत राष्ट्रवादी काँग्रेस (अजित पवार) पक्षाच्या उमेदवारांनी आघाडी घेतली आहे. बंडखोरी केलेले कारखान्याचे अध्यक्ष पुरुषोत्तम जगताप यांचा पराभव झाला.

आतापर्यंत निकाल जाहीर करण्यात आलेल्यांमध्ये निंबुत खंडाळा गटातील अभिजीत सतीश काकडे, प्रमोद भगवानराव काकडे, वसंतराव रामराव दगडे हे राष्ट्रवादी काँग्रेस (अजित पवार) पक्षाचे उमेदवार विजयी झाले आहेत. या गटातील ब वर्गातून संग्राम सोरटे विजयी झाले आहेत. मतमोजणीमध्ये अन्य बहुतांश गटांमध्ये 'राष्ट्रवादी'चे उमेदवार हे आघाडीवर आहेत.

राष्ट्रवादी काँग्रेस (अजित पवार) पक्षात बंडखोरी केलेले पुरुषोत्तम जगताप यांनी वाणेवाडी येथून निवडणूक लढविली. त्यांच्याविरोधात राष्ट्रवादी (अजित पवार) पक्षाकडून विक्रम भोसले आणि राष्ट्रवादी काँग्रेस (शरद पवार) पक्षाकडून राजेंद्रकुमार जगताप हे उमेदवार होते. विक्रम भोसले यांनी पुरुषोत्तम जगताप यांचा ६४९० मतांनी पराभव झाला. भोसले यांना १३ हजार ८५४ मते मिळाली, तर पुरुषोत्तम जगताप यांना ७३६४ मते मिळू शकली. दरम्यान, या कारखान्याच्या निवडणुकीसाठी ८४.२५ टक्के मतदान झाले आहे. कारखान्याच्या २१ जागांसाठी तीन पॅनेलचे ६२ उमेदवार आणि २१ अपक्ष, असे एकूण ८३ उमेदवार निवडणुकीच्या रिंगणात होते. या कारखान्याच्या निवडणुकीत दोन्ही 'राष्ट्रवादी' समोरासमोर उभ्या राहिल्या. राष्ट्रवादी काँग्रेस (शरद पवार) पक्षाचे 'सोमेश्वर शेतकरी विकास पॅनेल' होते. त्याचे नेतृत्व युवा नेते युगेंद्र पवार यांनी केले. राष्ट्रवादी काँग्रेस (अजित पवार) पक्षाच्या 'श्री सोमेश्वर विकासपुरुष अजितदादा पवार पॅनेल'चा प्रचार आणि नियोजनाची धुरा युवा नेते जय पवार यांनी सांभाळली.

जर्मनीत राजकीय घडामोडींना वेग; अर्थमंत्री लार्स क्लिंगबाइल यांचा भारत दौरा रद्द!

बर्लिनमधील घडामोडींचा भारत-जर्मनी संबंधांवर परिणाम होणार? जर्मन सरकारच्या निर्णयामुळे चर्चेला उधाण

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
बर्लिन : प्रतिनिधी

जर्मनीतील राजकीय घडामोडींच्या पार्श्वभूमीवर अर्थमंत्री लार्स क्लिंगबाइल यांनी या आठवड्यातील आशिया दौऱ्यातील भारत भेट रद्द केली आहे. रॉयटर्सने १२ ऑक्टोबर २०२६ रोजी दिलेल्या वृत्तानुसार, जर्मनीच्या अर्थ मंत्रालयाने सोमवारी ई-मेलद्वारे ही माहिती दिली. दौरा रद्द करण्यामागे 'सध्याच्या घडामोडी' असल्याचे मंत्रालयाने स्पष्ट केले; मात्र त्यापलीकडे सविस्तर कारण देण्यात आलेले नाही.

क्लिंगबाइल हे जर्मनीतील मध्य-डाव्या विचारसरणीच्या सोशल डेमोक्रॅटिक पार्टीचे (एसपीडी) सहनेते आहेत. त्यांच्यासोबत पक्षाचे नेतृत्व करणाऱ्या जर्मनीच्या कामगारमंत्री बार्बेल बास यांनीही सोमवारी महत्त्वाची घोषणा केली. आपल्या सावत्र मुलीच्या निधनानंतर आपण कामगारमंत्रीपद आणि पक्षाच्या सहनेतेपदाचा राजीनामा देणार असल्याचे त्यांनी सांगितले.

या घडामोडींमुळे जर्मनीच्या राजकीय वर्तुळात चर्चा सुरू झाली आहे. विशेषतः अर्थमंत्र्यांचा भारत दौरा रद्द झाल्याने भारत-जर्मनी आर्थिक सहकार्याच्या दृष्टीने या भेटीत कोणत्या मुद्द्यांवर चर्चा होणार होती, हा प्रश्न उपस्थित होतो.

मात्र, दौरा रद्द झाल्यामुळे द्विपक्षीय संबंधांमध्ये तणाव निर्माण झाला आहे, असा निष्कर्ष काढण्यासाठी सध्या पुरेशी माहिती उपलब्ध नाही.

भारत आणि जर्मनी यांच्यात व्यापार, गुंतवणूक, उद्योग आणि तंत्रज्ञान क्षेत्रांत सहकार्याला महत्त्व आहे. त्यामुळे उच्चस्तरीय भेटींचे वेळापत्रक बदलल्यास त्याचा राजनैतिक संवादावर परिणाम होऊ शकतो; मात्र प्रत्यक्ष परिणाम पुढील घडामोडींवर अवलंबून असेल.

महत्त्वाचा प्रश्न असा की, क्लिंगबाइल यांचा भारत दौरा पुढे ढकलला जाणार की पूर्णपणे रद्द राहणार? जर्मन सरकारकडून याबाबत अधिकृत स्पष्टीकरण किंवा नव्या वेळापत्रकाची घोषणा झाल्यानंतरच परिस्थिती स्पष्ट होईल.

आंदोलनासाठी शांतपणे एकत्र येणाऱ्यांना बेकायदेशीरपणे डांबून ठेवता येणार नाही; सर्वोच्च न्यायालयाचा मोठा आदेश

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
नवी दिल्ली प्रतिनिधी

मुख्य निवडणूक आयुक्त ज्ञानेश कुमार यांच्याविरोधातील दिल्ली आंदोलनादरम्यान लोकांना बेकायदेशीरपणे ताब्यात घेतल्याच्या आणि पोलिसांच्या अत्याचाराच्या दाव्यांवर उत्तर द्या, असे आदेश सर्वोच्च न्यायालयाने सरकारला दिले. शांतपणे एकत्र येणाऱ्या लोकांना बेकायदेशीरपणे ताब्यात घेऊन त्यांना डांबून ठेवता येणार नाही, असे आदेश न्यायालयाने दिले आहेत. ताब्यात घेताना कायदेशीर प्रक्रियेचे पालन करा, न्यायालय काय म्हणाले?

सर्वोच्च न्यायालयाने रविवारी सरकार आणि अधिकाऱ्यांना निर्देश दिले की, शांततेत एकत्र येणाऱ्या लोकांना बेकायदेशीरपणे स्थानबद्ध करू नका आणि कोणालाही ताब्यात घेऊन स्थानबद्ध करताना कायद्याने घालून दिलेल्या प्रक्रियेचे पालन झाले पाहिजे, असे न्यायालय म्हणाले.

एसआरआय प्रक्रियेतील गैरव्यवहारांमुळे मुख्य निवडणूक आयुक्त ज्ञानेश कुमार यांच्या राजीनाम्याची मागणी करणाऱ्या दिल्लीतील आंदोलनादरम्यान पोलिसांचे अत्याचार आणि बेकायदेशीर स्थानबद्धतेच्या आरोपांच्या पार्श्वभूमीवर सर्वोच्च न्यायालयाने हा मोठा आदेश आला आहे. न्यायालय म्हणाले की, शांततापूर्ण आंदोलकांना कायद्याने प्रस्थापित केलेल्या प्रक्रियेशिवाय बेकायदेशीरपणे स्थानबद्ध केले जाऊ शकत नाही, विशेषतः भारतीय नागरिक सुरक्षा संहिताच्या कलम १६३ अंतर्गत निषेध आदेशांच्या कक्षेत नसलेल्या भागात, असे स्पष्ट निर्देश न्यायालयाने दिले.

सार्वजनिक वाहतूक व्यवस्था सुरळीत करा

न्यायमूर्ती जॉयमाल्या बागची आणि न्यायमूर्ती व्ही. मोहना यांच्या खंडपीठाने असेही निर्देश दिले की, सार्वजनिक सुव्यवस्था राखण्यासाठी निर्बंध लावणे गरजेचे असल्याशिवाय मेट्रो आणि रेल्वे सेवा सुरळीत चालू राहाव्यात. कायद्यानुसार इंटरनेट सेवा अखंडित ठेवल्या जाव्यात आणि कायदेशीर निर्बंध व वाहतुकीच्या गरजांच्या अधीन राहून लोकांना व वाहतुकीला मोकळेपणाने फिरण्यास परवानगी द्यावी, असेही न्यायालयाने आदेशात म्हटले आहे.

८७ अब्ज डॉलरचा नदीजोड प्रकल्प, पण आदिवासींच्या घरात पाणी! विकासाच्या नावाखाली गावं आणि मंदिरं बुडवणार?

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
अजयगड, मध्य प्रदेश : प्रतिनिधी

देशाच्या विकासासाठी हजारो कोटी रुपये खर्च करण्याच्या घोषणा होतात; मात्र त्याच विकासाची किंमत जर आदिवासींना आपली घरं, शेती आणि पूर्वजांची जमीन गमावून मोजावी लागत असेल, तर या विकासाच्या मॉडेलवर प्रश्न उपस्थित होणारच! भारताच्या सुमारे ८७ अब्ज डॉलरच्या नदीजोड प्रकल्पाविरोधात मध्य प्रदेशात स्थानिक नागरिकांचा संताप उफाळून आला आहे. धरणाच्या कामामुळे वाढणाऱ्या पाण्याने गावांमध्ये शिरकाव केला असून, घरं आणि मंदिरं पाण्याखाली जाण्याची भीती निर्माण झाली आहे.

केन नदीच्या पात्रात गुडघाभर पाण्यात उभ्या असलेल्या बिट्टी बाई कोंदार या आदिवासी महिलेने आपल्या चेहऱ्यावर चिखल फासून पूर्वजांच्या जमिनीशी असलेले नाते व्यक्त केले. त्यांच्या कुटुंबाने शंभर वर्षांहून अधिक काळ या जमिनीवर शेती केली आहे. त्यांना चार प्रौढ मुलगे असून, तेही आंदोलनात सहभागी झाले आहेत. प्रकल्पामुळे वाढलेल्या पाण्याने त्यांच्या गावात पूरस्थिती निर्माण केली आहे.

भारत सरकारच्या महत्त्वाकांक्षी नदीजोड योजनेच्या पहिल्या टप्प्यातच विरोधाचा सामना करावा लागत आहे. सरकारच्या मते, नदीजोड प्रकल्पांमुळे पाण्याचे वितरण सुधारण्यास आणि पाणीटंचाईग्रस्त भागांना मदत होऊ शकते. मात्र, स्थानिक ग्रामस्थांचे म्हणणे आहे की, दिली जाणारी नुकसानभरपाई पुरेशी नाही. पूर्वजांची जमीन सोडून जाण्यापेक्षा मृत्यू पत्करू, अशी भूमिका काही आंदोलकांनी घेतली आहे. या प्रकल्पामुळे जंगलांचे मोठ्या प्रमाणावर नुकसान होईल, वन्यजीवांच्या अधिवासावर परिणाम होईल आणि पर्यावरणाचा समतोल बिघडेल, अशी चिंता पर्यावरणविषयक टीकाकारांनी व्यक्त केली आहे. मुद्दा नदीजोड प्रकल्पाला विरोध करण्यापुरता मर्यादित नाही; तर विकासाचा लाभ कोणाला आणि त्याची किंमत कोण मोजणार, हा आहे. हजारो कोटींच्या प्रकल्पात विस्थापितांच्या पुनर्वसनाला आणि न्याय्य नुकसानभरपाईला दुय्यम स्थान मिळत असेल, तर विकासाच्या दाव्यांची विश्वासार्हता तपासलीच पाहिजे. सरकारने प्रकल्पाच्या फायद्यांसोबतच विस्थापन, पर्यावरणीय नुकसान आणि पुनर्वसनाचा संपूर्ण हिशेब जनतेसमोर ठेवणे आवश्यक आहे.

देशात वीजटंचाई, कोळशाचा तुटवडा; तरी १.८ अब्ज युनिट सौरवीज वाया! सरकारच्या ऊर्जा नियोजनावर गंभीर प्रश्न

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
नवी दिल्ली : वृत्तसंस्था

देशात विजेची मागणी विक्रमी पातळीवर पोहोचलेली असताना, वीज प्रकल्पांमधील कोळशाचा साठा घटत असताना आणि काही भागांत वीजटंचाईचा सामना करावा लागत असताना भारतात तब्बल १.८ अब्ज युनिट नवीकरणीय वीज वापराविना राहिली. जुलै आणि ऑगस्ट २०२६ या दोन महिन्यांतील ही आकडेवारी देशाच्या ऊर्जा व्यवस्थापनातील त्रुटी अधोरेखित करणारी आहे.

सेंटर फॉर रिसर्च ऑन एनर्जी अँड क्लीन एअर (सीआरईए) या संस्थेच्या आकडेवारीनुसार, जुलै आणि ऑगस्टमध्ये निर्माण झालेल्या एकूण सौरऊर्जे पैकी सुमारे ४.२ टक्के वीज ग्रीडमध्ये स्वीकारता आली नाही. यामागील प्रमुख कारण म्हणून अपुरी वीज पारेषण यंत्रणा समोर आली आहे.

ही परिस्थिती अनेक प्रश्न निर्माण करते. एका बाजूला देशात विजेची मागणी वाढत आहे, तर दुसऱ्या बाजूला निर्माण झालेली स्वच्छ वीज ग्राहकांपर्यंत पोहोचवण्याची क्षमता पुरेशी नाही. सौरऊर्जा प्रकल्प उभारणे आणि उत्पादन वाढवणे महत्त्वाचे असले, तरी ती वीज योग्य ठिकाणी पोहोचवण्यासाठी आवश्यक असलेल्या पारेषण वाहिन्या आणि ग्रीडची क्षमता वाढवणेही तितकेच गरजेचे आहे.

वीज निर्माण करण्याची क्षमता असूनही ती वापरता येत नसेल, तर ऊर्जा नियोजनातील समन्वयावर प्रश्न उपस्थित होणारच. सौरऊर्जेवर मोठ्या गुंतवणुकीच्या घोषणा करताना पारेषण व्यवस्थेच्या विस्ताराला किती प्राधान्य दिले जाते, याची तपासणी आवश्यक आहे.

या वाया गेलेल्या विजेचा आर्थिक परिणाम किती झाला, कोणत्या राज्यांमध्ये सर्वाधिक वीज स्वीकारता आली नाही आणि पारेषण व्यवस्थेतील अडथळे दूर करण्यासाठी कोणती पावले उचलली जात आहेत, याचे तपशीलही महत्त्वाचे आहेत.

भारताच्या ऊर्जा संक्रमणासाठी सौरऊर्जा महत्त्वाची आहे; पण उत्पादन आणि प्रत्यक्ष वापर यांतील दरी भरून काढल्याशिवाय वीजटंचाईवरील उपाय अपुरेच राहतील.

कितीही निदर्शने केली तरी ज्ञानेश कुमार; रामदास आठवलेंचं मोठं वक्तव्य, अभिजीत दिपकेंना दिला 'हा' सल्ला

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
मुंबई : प्रतिनिधी

मुख्य निवडणूक आयुक्त ज्ञानेश कुमार यांच्याविरोधात गेल्या काही दिवसांपासून विरोधकांकडून आंदोलन करण्यात येत आहे. ज्ञानेश कुमार यांच्या राजीनाम्याची मागणी विरोधकांकडून केली जात आहे. या पार्श्वभूमीवर दिल्लीत इंडिया आघाडी, कॉक्रोच जनता पार्टीच्यावतीने आंदोलन करण्यात येत आहे. आज देखील काँग्रेस आणि इंडिया आघाडीच्यावतीने सर्वोच्च न्यायालयावर मोर्चा काढण्यात आला आहे.

तसेच कॉक्रोच जनता पार्टीच्यावतीनेही दिल्लीसह देशभरात आंदोलन करण्यात येत आहे. या सर्व घडामोडींच्या पार्श्वभूमीवर बोलताना केंद्रीय मंत्री रामदास आठवले यांनी एक मोठं वक्तव्य केलं आहे. 'कितीही निदर्शने केली तरी ज्ञानेश कुमार राजीनामा देणार नाहीत', असं रामदास आठवले यांनी माध्यमांशी बोलताना म्हटलं आहे. तसेच रामदास आठवले यांनी अभिजीत दिपके यांना एक मोलाचा सल्लाही दिला आहे.

उगझ च्या निदर्शनांबाबत आठवले काय म्हणाले?

सीजेपीच्यावतीने दिल्लीसह देशभरात विविध ठिकाणी आंदोलन करण्यात येत आहे. सीजेपीच्या निदर्शनांबाबत बोलताना रामदास आठवले म्हणाले की, अराजकता पसरवण्याचे प्रयत्न केले जात आहेत. लोकांना त्रास देण्याचा प्रयत्न होत आहे. मात्र, अभिजीत दिपके यांना माझं आवाहन आहे की, सतत निदर्शने करणं हा योग्य मार्ग नाही. तुम्ही एक दिवस निदर्शन केलं. पुन्हा दुसऱ्या दिवशीही निदर्शन केलं. मात्र, तुम्ही कितीही निदर्शने केले तरी ज्ञानेश कुमार राजीनामा देणार नाहीत, असं रामदास आठवले म्हणाले आहेत.

मुख्य निवडणूक आयुक्त ज्ञानेश कुमार यांच्याविरोधात गेल्या काही दिवसांपासून विरोधकांकडून आंदोलन करण्यात येत आहे. ज्ञानेश कुमार यांच्या राजीनाम्याची मागणी विरोधकांकडून केली जात आहे. या पार्श्वभूमीवर दिल्लीत इंडिया आघाडी, कॉक्रोच जनता पार्टीच्यावतीने आंदोलन करण्यात येत आहे. आज देखील काँग्रेस आणि इंडिया आघाडीच्यावतीने सर्वोच्च न्यायालयावर मोर्चा काढण्यात आला आहे.

तसेच कॉक्रोच जनता पार्टीच्यावतीनेही दिल्लीसह देशभरात आंदोलन करण्यात येत आहे. या सर्व घडामोडींच्या पार्श्वभूमीवर बोलताना केंद्रीय मंत्री रामदास आठवले यांनी एक मोठं वक्तव्य केलं आहे. 'कितीही निदर्शने केली तरी ज्ञानेश कुमार राजीनामा देणार नाहीत', असं रामदास आठवले यांनी माध्यमांशी बोलताना म्हटलं आहे. तसेच रामदास आठवले यांनी अभिजीत दिपके यांना एक मोलाचा सल्लाही दिला आहे.

उगझ च्या निदर्शनांबाबत आठवले काय म्हणाले?

सीजेपीच्यावतीने दिल्लीसह देशभरात विविध ठिकाणी आंदोलन करण्यात येत आहे. सीजेपीच्या निदर्शनांबाबत बोलताना रामदास आठवले म्हणाले की, अराजकता पसरवण्याचे प्रयत्न केले जात आहेत. लोकांना त्रास देण्याचा प्रयत्न होत आहे. मात्र, अभिजीत दिपके यांना माझं आवाहन आहे की, सतत निदर्शने करणं हा योग्य मार्ग नाही. तुम्ही एक दिवस निदर्शन केलं. पुन्हा दुसऱ्या दिवशीही निदर्शन केलं. मात्र, तुम्ही कितीही निदर्शने केले तरी ज्ञानेश कुमार राजीनामा देणार नाहीत, असं रामदास आठवले म्हणाले आहेत.

न्यायव्यवस्थेच्या नियुक्त्यांवर मोदी सरकारचा प्रभाव? 'एनजेएसी'नंतर कायमस्वरूपी आयोग का आणला नाही?

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
नवी दिल्ली : प्रतिनिधी

न्यायाधीशांच्या नियुक्त्यांसाठी पारदर्शक आणि कायमस्वरूपी व्यवस्था उभी करण्याऐवजी कॉलेजियम प्रणालीवरच अवलंबून राहायचे, हा सरकार आणि न्यायव्यवस्थेचा सोयीचा मार्ग ठरला आहे का? २०१४ पासून २०२६ पर्यंत सर्वोच्च न्यायालयातील सर्व ३७ न्यायाधीशांची नियुक्ती मोदी सरकारच्या काळात झाल्याचे सांगत मद्रास उच्च न्यायालयाचे माजी न्यायमूर्ती के. चंद्रू यांनी न्यायाधीश नियुक्ती प्रक्रियेवर गंभीर प्रश्न उपस्थित केले आहेत. न्यायव्यवस्थेची स्वायत्तता, सरकारचा प्रभाव आणि नियुक्त्यांमधील पारदर्शकता या मुद्द्यांवर त्यांच्या वक्तव्यामुळे पुन्हा चर्चा सुरू झाली आहे.

भारतीय लोकशाहीत विधिमंडळ, कार्यपालिका आणि न्यायपालिका या तीनही संस्थांचे स्वतंत्र अस्तित्व आणि परस्परांवरील नियंत्रण महत्त्वाचे मानले जाते. मात्र, न्यायाधीशांची नियुक्ती नेमकी कोणाच्या अधिकारात असावी, या प्रश्नावर गेल्या अनेक वर्षांपासून संघर्ष सुरू आहे. अलीकडे एका कार्यक्रमात बोलताना मद्रास उच्च न्यायालयाचे माजी न्यायमूर्ती के. चंद्रू यांनी या व्यवस्थेतील त्रुटींवर बोट ठेवले. त्यांच्या मते, न्यायाधीशांच्या नियुक्त्यांसाठी कायमस्वरूपी आयोग स्थापन करण्याच्या दिशेने कार्यपालिका आणि न्यायपालिका या दोन्ही बाजूंनी पुरेसे प्रयत्न केलेले नाहीत. परिणामी, कॉलेजियम प्रणाली कायम राहिली आणि नियुक्त्यांबाबतचे प्रश्नही संपले नाहीत.

२०१४ मध्ये केंद्रात नरेंद्र मोदी यांच्या नेतृत्वाखाली सरकार सत्तेवर आल्यानंतर राष्ट्रीय न्यायिक नियुक्ती आयोग अर्थात 'एनजेएसी' स्थापन करण्याचा प्रयत्न करण्यात आला. न्यायाधीशांच्या नियुक्ती प्रक्रियेत सरकार आणि इतर घटकांचा सहभाग असलेली पर्यायी व्यवस्था उभी करण्यासाठी घटनादुरुस्ती करण्यात आली होती. मात्र, २०१५ मध्ये सर्वोच्च न्यायालयाने या घटनादुरुस्तीला आणि संबंधित कायद्याला असंवैधानिक ठरवत रद्द केले. न्यायपालिकेच्या स्वातंत्र्याला बाधा पोहोचू नये, हा या निर्णयामागील महत्त्वाचा मुद्दा होता. त्यानंतर न्यायाधीशांच्या नियुक्त्यांसाठी कॉलेजियम प्रणालीच सुरू राहिली.

मात्र, न्यायमूर्ती चंद्रू यांनी उपस्थित केलेला प्रश्न यापुढचा आहे. सर्वोच्च न्यायालयाचा निर्णय प्रत्यक्षात बदलता येत नसला, तरी त्या निर्णयाचा आधार ठरलेल्या तरतुदींमध्ये बदल करून नवी व्यवस्था उभी करता आली असती, असे त्यांचे म्हणणे आहे. त्यांनी स्पष्ट केले की, एखादी रचना असमतोल असल्याचे न्यायालयाला वाटत असेल, तर सदस्यसंख्येचे प्रमाण बदलून पर्यायी आयोग पुन्हा आणण्याचा प्रयत्न करता आला असता. उदाहरणार्थ, तीन सदस्यांच्या रचनेऐवजी सात सदस्यांची आणि चार विरुद्ध तीन असे प्रतिनिधित्व असलेली व्यवस्था विचारात घेता आली असती. मात्र, त्यांच्या मते, सरकारने संसदेत पुन्हा घटनादुरुस्ती आणून कायमस्वरूपी नियुक्ती आयोग उभारण्याचा मार्ग स्वीकारला नाही. त्याऐवजी, न्यायमूर्ती चंद्रू यांनी नियुक्त्यांच्या प्रक्रियेचे वर्णन 'बार्टर डील' अशा शब्दांत केले. विशिष्ट निकषांनुसार शिफारस झालेल्या न्यायाधीशांच्या नियुक्त्या होण्याच्या प्रक्रियेवर त्यांनी टीका केली. ही त्यांची भूमिका आहे; मात्र, अशा टीकेमुळे नियुक्ती प्रक्रियेतील निकष किती स्पष्ट आहेत, शिफारशी कशा केल्या जातात आणि त्यांची जबाबदारी कोण निश्चित करणार, हे प्रश्न पुन्हा ऐरणीवर येतात.

चंद्रू यांनी आणखी एक महत्त्वाचा मुद्दा मांडला. २०१४ ते २०२६ या काळात मोदी सरकारच्या कार्यकाळात सर्वोच्च न्यायालयातील सर्व ३७ न्यायाधीशांची नियुक्ती झाल्याचे त्यांनी नमूद केले. हा उल्लेख स्वतःहून या न्यायाधीशांची नियुक्ती राजकीय प्रभावाखाली झाली, हे सिद्ध करत नाही; कारण नियुक्तीची घटनात्मक प्रक्रिया आणि कॉलेजियमच्या शिफारशी यांची भूमिका स्वतंत्रपणे तपासावी लागते. मात्र, इतक्या महत्त्वाच्या संस्थेतील सर्व नियुक्त्या एकाच सरकारच्या कार्यकाळात झाल्याचा मुद्दा उपस्थित करताना न्यायमूर्ती चंद्रू यांनी व्यवस्थेच्या रचनेवर विचार करण्याची गरज अधोरेखित केली. खरा प्रश्न मोदी सरकार विरुद्ध न्यायपालिका एवढाच नाही. न्यायाधीशांच्या नियुक्त्यांमध्ये सरकारचा हस्तक्षेप वाढू नये, पण नियुक्त्यांची प्रक्रिया बंदिस्त आणि अपारदर्शकही राहू नये, या दोन्ही गोष्टी साध्य कशा करायच्या, हा लोकशाहीसमोरील मूलभूत प्रश्न आहे. कॉलेजियम प्रणालीवर पारदर्शकतेच्या अभावाची टीका होते; तर एनजेएसीसारख्या व्यवस्थेत कार्यपालिकेचा प्रभाव वाढण्याची भीती व्यक्त केली जाते. या दोन्ही चिंतांना उत्तर देणारी व्यवस्था उभारण्याची जबाबदारी संसद आणि न्यायपालिका या दोघांवरही आहे.